2015

-

2020

ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

СО АКЦИСКИ ПЛАН (2015 - 2016)

ИСТОЧЕН РЕГИОН

ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ НА ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН (2015 - 2020) СО АКЦИСКИ ПЛАН (2015 - 2016)

Нарачател: **Центар за развој на Источен плански регион**
ул. Ванчо Прќе 119, 2 кат Штип
www.eastregion.mk
www.investineastregion.mk

За потребите на: **Регионален Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во ИПР**
при Центар за развој на Источен плански регион
ул. Ванчо Прќе 119, 2 кат Штип
www.eastregion.mk
www.investineastregion.mk

Изготвил: **Гесталт Солутионс д.о.о.**
ул. Христијан Карпош бр. 57, Штип
www.gestaltsolutions.com.mk

Издадено: Штип, Септември 2015

„Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015 - 2020) со Акциски план (2015 - 2016)“ е изработена во рамките на проектот на Министерството за локална самоуправа „Иновативни решенија за подобар пристап до услуги на локално ниво“ кој го спроведува Програмата за развој на Обединетите Нации (УНДП).

Опис на проектот

*Врз основа на **Законот за рамномерен регионален развој** („Службен весник на Република Македонија“ бр.63/2007, 187/2013 и 43/2014), како и врз основа на **Програмата на Владата на Република Македонија за рамномерен регионален развој** во 2014 година („Службен весник на Република Македонија“ бр.8/2014 и 22/2014), со цел зголемување на конкурентноста на планските региони преку поддршка на малите и средни претпријатија и претприемништвото, формирани се **Бизнис центри за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија** во рамките на постојните центри за развој на планските региони.*
Формирањето на Регионалните бизнис центри во осумте плански региони е засновано на одлука на Владата на Република Македонија на осмата (тематска) седница, одржана на 29 август 2011 година.

Во рамки на проектот на Министерството за локална самоуправа - „Иновативни решенија за подобрен пристап до услуги на локално ниво”, проект спроведуван од страна на Програмата за развој на Обединети нации (УНДП) беше изготвена „Студија за можностите за испорака на услуги кон приватниот сектор од страна на Центрите за развој на планските региони“.
Оваа студија ги дава насоките за идните функции и услуги на Бизнис центрите, кои би се вршеле/испорачувале од страна на вработени лица со знаење, вештини и искуство за поддршка на приватниот сектор, во рамки на постојните Центри за развој на планските региони. Оваа студија е фокусирана на дефинирање на новите функции и услуги на веќе определен облик - т.н. регионални бизнис центри, и тоа на начин кој ќе гарантира висок степен на комплементарност со постојните услуги за приватниот сектор, ќе ги минимизира сите ризици од преклопување и ќе допринесе за проширување на спектарот на услуги за приватниот сектор и неговиот развој на ниво на плански регион.

Регионалните Бизнис центри во рамки на Центрите за развој на планските региони имаат за цел квалитетно опслужување на бизнис секторот во планските региони. Според „Студијата за можностите за испорака на услуги кон приватниот сектор од страна на Центрите за развој на планските региони“ Регионалните бизнис центри во фокусот на своето работење ги имаат следните функции:

1. *Координативна и комуникациска*
2. *Информативна и едукативна*
3. *Планирање и мониторинг*
4. *Анализа и синхронизација*
5. *Проектен менаџмент*
6. *Спроведување на национални програми.*

Резултатите од истражувањата при подготовката на студијата посочија дека потребите на приватниот сектор на локално и регионално ниво не се потполно задоволени и, притоа, како приоритетни нови услуги се наметнуваат оние услуги со кои ќе се адресираат воочените тесни грла како што се: недостатокот на соодветна координација на активностите поддржани со јавни средства, ефективноста на пристапот до информации и зголемување на степенот на учество на приватниот сектор во носењето соодветни одлуки на локално и регионално ниво.
Поради силните страни и можностите кои им се на располагање, Регионалните бизнис центри во предвидената институционална форма (во рамки на Центрите за развој) логично се наметнуваат за улогата на координатор на активностите

на регионално ниво кои се спроведуваат од страна на националните институции и организации и нивните мрежи на локално и регионално ниво, но и олеснувачи на комуникацијата на националните со локалните институции и организации како и со приватниот сектор.

Засегнатите страни се јасни и прецизни дека овие Регионални бизнис центри треба да избегнат испорака на директни услуги на бизнис секторот (подготовка на бизнис планови, физибилити студии и друга документација за кредитирање и слично) и дека е потребно новите функции и услуги да се фокусираат на создавање на ефикасен и ефективен институционален амбиент на ниво на плански регион за поддршка на приватниот сектор.

Регионалните бизнис центри во рамки на Центрите за развој се природно најсоодветни за вклучување во планирањето и следењето на степенот на рамномерниот економски развој, особено во комуникацијата со бизнис секторот, како и во планирањето и мониторингот на регионалните индикатори за економски развој, развој на претприемништвото и економските сектори.

Ваков Центар е формиран и во Источниот плански регион во состав на Центарот за развој на Источен плански регион - Штип, кој треба да ги надополни постојните услуги насочени кон бизнис секторот во квалитет - целисходност, применливост и додадена вредност и квантитет - зголемено мени на услуги и опфат на корисници преку лобирање, информирање и вмрежување. Формирањето на Бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Источниот плански регион технички и финансиски е поддржано од Министерството за локална самоуправа и Програмата за развој на Обединетите Нации (УНДП).

Проектот ***„Формирање на Бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Источен плански регион“*** се реализира со техничка и финансиска поддршка од страна на Министерство за локална самоуправа и Програма за развој на Обединетите Нации (УНДП), во партнерство со Центарот за развој на Источен плански регион:

- **Министерство за локална самоуправа** е надлежно за водење на политиката за поттикнување рамномерен регионален развој. Министерството за локална самоуправа во соработка со другите министерства што превземаат мерки за поттикнување на развојот, ја дефинира и спроведува политиката за поттикнување рамномерен регионален развој согласно целите на економската политика на Владата на Р. Македонија и со програмските документи за интеграција на Р. Македонија во Европската унија.

- **Програма за развој на Обединетите Нации (УНДП) во Р. Македонија** ја поддржува Р. Македонија на патот кон Европската унија во градењето на инклузивно општество, општество каде секој има пристап до услуги и може да учествува во процесот на носење на одлуките кои влијаат на неговиот живот. УНДП и помага на Р. Македонија да постигне одржлив развој, како и во борбата со еколошките предизвици. Поддршката на УНДП за Р. Македонија вклучува: развој на човечки и институционални капацитети, обезбедување знаења, нудење солуции за проблемите, градење партнерства и обезбедување на фондови за развој.

- **Центар за развој на Источен плански регион (ЦРИПР)** е правен субјект кој учествува во планирање на регионалниот развој, спроведување на планските документи за регионален развој и е задолжен за вршење на стручните и административно-техничките работи за Советот за развој на Источен плански регион. Центарот за развој на Источен плански регион е посветен на јакнење на меѓуопштинската соработка и промоција на развојните можности на регионот. Центарот соработува со Општините во регионот и им помага во обезбедување на стручна и техничка помош при подготовка на нивните Програми за развој, како и на здруженија на граѓани при подготовка на проекти од областа на регионалниот развој.
  Негова основна задача е јакнење на капацитетите во локалната и руралната заедница, бизнис секторот, стимулирање на развојот на локално и регионално ниво, јакнење на принципот на јавно приватно партнерство и делување во насока на подигање на квалитетот на живеење.
  Неговите задачи се дефинирани во Член 26 од Законот за Рамномерен регионален развој на Р. Македонија („Службен Весник“ бр. 63 од 22.05.2007). Зачувувањето и развивањето на посебниот идентитет на Источниот плански регион, неговата афирмација и развој е визија и цел на Центарот за развој на Источниот плански регион.

Вовед

Источниот плански регион е претежно планински регион и го опфаќа крајниот исток на Република Македонија. Се простира по течението на реката Брегалница, односно се протега низ Штипската, Малешевско-Пијанечката Котлина и Кочанското Поле. Регионот зафаќа 14.2% од вкупната територија на Република Македонија, 8.6% од вкупниот број на население (2014 година) и е со густина на населеност од 50.2 жители на км^2. Традиционално, во овој регион е развиена текстилната индустрија и се лоцирани голем број на конфекциски капацитети.
Источниот плански регион е најголем производител на ориз и компир во државата. Тој е регион со најголем број сончеви денови во годината што претставува компаративна предност во однос на другите региони. Планинските терени во регионот претставуваат солиден потенцијал за развој на зимскиот и алтернативниот туризам, иако зимскиот и алтернативниот туризам сé уште се во зачеток во Источниот плански регион.
(извор: http://www.stat.gov.mk/Publikacii/Regioni2015.pdf)

Источниот плански регион во 2014 година броел 5.675 активни деловни субјекти. Гледано според бројот на вработени во деловните субјекти, најголем дел од активните деловни субјекти (89%) се микро претпријатија кои претставуваат основен двигател на економијата. Целиот регион има 182 фирми од средна големина и 19 големи претпријатија. Оттаму, односот микро и мали наспрем средни и големи претпријатија е 97% наспрем 3%. Како најзначајни сектори на стопанската активност се земјоделието, прехранбената индустрија, месната индустрија, металната индустрија, текстилната и чевларската индустрија.

Приватниот сектор е главниот двигател на економијата во секоја развиена земја.Република Македонија посветува големо внимание на развојот на компаниите воспоставени на територијата на Р. Македонија. Во таа насока се превземаат низа активности за подобрување на економската положба на компаниите во државата. Продлабоченият увид и анализа на постоечката состојба покажуваат дека потребите на приватниот сектор на локално и регионално ниво не се потполно задоволени од аспект на соодветна координација на активностите поддржани со јавни средства, пристапност до информации, извори за финансирање, учество на приватниот сектор во носење на соодветни одлуки на локално и регионално ниво, со што би се создал ефикасен и ефективен економски систем на ниво на плански регион за поддршка на приватниот сектор и привлекување на домашни и странски инвестиции.
Потребата од координација и поддршка на малите и средни претпријатија се наметнува како императив во Источниот плански регион. Оттаму и потребата од проширување на функцијата на Центарот за развој на Источен плански регион во насока на спроведување на активности /услуги за поддршка на приватниот сектор.

Бизнис центарот за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во рамките на Центарот за развој на Источен плански регион треба да ги надополни постојните услуги насочени кон бизнис секторот во квалитет - целисходност, применливост и додадена вредност и квантитет - зголемено мени на услуги и опфат на корисници.
Формираниот Бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Источниот плански регион има за цел да помогне и даде

поддршка на малите и средни претпријатија за нивниот побрз и динамичен развој преку идентификување на нивните реални потреби, нудење мерки за поддршка, правилно и навремено информирање и зајакнување на капацитетите на новооснованите компании со што ќе се овозможи развој на компаниите во успешни, одржливи и профитабилни бизниси.

Во рамките на активностите на овој Бизнис центар важна активност е и изготвување на: ***Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015 - 2020) со Акциски план (2015 - 2016)****.*

Како резултат на барањата на малите и средните претпријатија од ИПР, Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион во себе содржи: листа на релевантни чинители во Источниот плански регион, даватели на услуги за бизнис секторот во регионот, како и достапни извори на финансирање кои компаниите од регионот можат да ги користат.
Во рамките на Програмата изготвен е и Акциски план (2015-2016) за нејзино спроведување кој содржи шест приоритетни мерки усогласени со барањата и потребите на бизнис секторот од Источниот плански регион. Секоја од овие приоритетни мерки содржи специфични активности кои ќе придонесат кон нивно остварување.

ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН (2015 - 2020) СО АКЦИСКИ ПЛАН (2015 - 2016)

СОДРЖИНА:

Листа на акроними 9

Резиме 10

ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН (2015 - 2020) 13

1. Методологија за изработка на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во источен плански регион (2015 - 2020) 14
2. Цел, целни групи и крајни корисници на програмата 17
3. Листа на релевантни засегнати страни кои нудат поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион на Р. Македонија 19
4. Профитни и непрофитни снабдувачи со услуги за бизнисот во Источниот плански регион 24
5. Листа на потенцијални извори на финансирање 34
6. Потреби на микро, мали и средни компании, организации и институции за поддршка на бизнис секторот со седиште во Источен плански регион 45
7. Акциски план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2020) 50

АКЦИСКИ ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН (2015 - 2016) 67

ЛИСТА НА АКРОНИМИ

АВРМ	Агенција за вработување на Р. Македонија
АППРМ	Агенција за поддршка на претприемништвото на Р. Македонија
АППТ	Агенција за промоција и поддршка на туризмот
АПРЗ	Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството
АФПЗРР	Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој
GIZ RED	Програмата за регионален економски развој во Р. Македонија
ЕБОР	Европска банка за обнова и развој
ЕЛС	Единица на локална самоуправа
ЕУ	Европска Унија
ИПА	Инструмент за претпристапна помош
ИПР	Источен плански регион
ЛЕР	Локален економски развој
МБПР	Македонска банка за поддршка на развојот
МЛС	Министерство за локална самоуправа
МСП	Мали и средни претпријатија
SDC	Швајцарска развојна соработка
SECO	Државен секретаријат за економски работи на Швајцарија
ССК	Сојуз на Стопански комори
УНДП	Програма за развој на Обединетите Нации
УСАИД	Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија
ФИТР	Фонд за иновации и технолошки развој
ЦРИПР	Центар за развој на Источен плански регион
ЦФЦД	Сектор за централно финансирање и склучување на договори

Р Е З И М Е

на

Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015 - 2020) со Акциски план за спроведување на Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015 - 2016)

Регионалниот Бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија како дополнување и збогатување на Центарот за развој на Источен плански регион ги надгради постојните услуги насочени кон бизнис секторот во квалитет – целисходност, применливост и додадена вредност и квантитет – зголемено мени на услуги и опфат на корисници.

Со цел обезбедување релевантен одговор на тековните предизвици на бизнис секторот изразен во мерки, направивме анализа на тековните национални и регионални стратегии, програми и мерки и спроведовме теренско истражување на репрезентативен примерок на претставници на бизнис секторот од Источен плански регион. Наодите ни помогнаа да генерираме релевантни мерки компатибилни, од една страна со постоечките стратешки документи од национален и регионален карактер и актуелните предизвици на реалниот сектор, од друга. Мерките срочени во Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2020) и Акцискиот план за спроведување на Програмата во Источен плански регион (2015-2016) имаат основна цел да им помогнат и да им дадат поддршка на малите и средни претпријатија од Источниот плански регион на Р. Македонија за нивен побрз и подинамичен развој.

Специфичните цели на *Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) и *Акциски план за спроведување на Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион за периодот* 2015-2016 година, вклучуваат:

- Градење на капацитети на МСП од Источниот плански регион преку поддршка кон подобрен пристап до финансиски и нефинансиски услуги, поддршка и помош во организацискиот развој на компаниите од регионот, организирање и имплементација на обуки и тренинзи согласно потребите на компаниите и трансфер на know-how;
- Вмрежување на компаниите од регионот преку организирање на настани со цел поттикнување на градење на релации и доверба меѓу одговорните лица во компаниите со цел нивна колаборација. Настаните за вмрежување ќе се организираат со цел обезбедување поддршка при развојот на партнерства со регионални, национални и интернационални компании, вмрежување на компаниите од регионот во кластери, здруженија, асоцијации, сојузи, како и организирање на нетворкинг настани за вмрежување на компаниите од регионот со компаниите од останатите региони во Р. Македонија со цел подобар заеднички настап на македонските компании на интернационалните пазари;
- Развивање на Претприемничкиот дух во Источниот плански регион преку континуирана промоција на Претприемништвото во регионот, организирање на тренинзи и обуки по Претприемништво за потенцијални претприемачи, но и за сопственици на идентификувани претприемачки и старт-ап бизниси.

Крајни корисници на *Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) се јавниот, приватниот и граѓанскиот сектор од Источен плански регион.

Спроведените истражувања за потребите на оваа Програма ги посочија реалните тековни потреби на бизнис секторот во Источниот плански регион. Овие потреби придонесоа кон формулирање на следните **приоритетни мерки** кои истовремено се во согласност со дефинираните среднорочни цели и мерки на Програмата за развој на Источниот плански регион (2015-2019).

Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2020)	
Приоритетна мерка 1	Поврзување на малите и средните претпријатија од ИПР - стратешки партнерства
Приоритетна мерка 2	Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во ИПР
Приоритетна мерка 3	Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион
Приоритетна мерка 4	Поддршка на занаетчиството и традиционалното производство во ИПР
Приоритетна мерка 5	Унапредување на капацитетите на МСП од ИПР
Приоритетна мерка 6	Поддршка на иновации во Источен плански регион

Табела 1: Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2020)

Во рамките на секоја приоритетна мерка се формулирани по неколку активности кои ќе бидат имплементирани како дел од акцискиот план. Секоја од активностите вклучува детален опис на целите, индикатори на успешност, временската рамка за нивно имплементирање, буџетот и изворите на финансирање, чинители и потенцијални ризици по нивната имплементација.

Активностите кои ќе бидат имплементирани во рамките на секоја од наведените приоритетни мерки се дадени во следната табела:

Активности во рамки на Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2020)	
Приоритетна мерка 1	1.1. Организирање Б2Б средби помеѓу МСП од ИПР со компании од другите региони во Р. Македонија
	1.2. Трансфер на знаења и вештини од меѓународни компании и експерти на МСП од Источен плански регион
	1.3. Создавање на онлајн портал за поврзување на компании од ИПР со мултинационални корпорации со филијали во Балканските земји
	1.4. Создавање на Кластер за креативна индустрија
	1.5. Дисеминација на ЕУ практики во Источен плански регион
	1.6. Создавање Регионална кластерска мрежа
Приоритетна мерка 2	2.1. Анализа на деловното опкружување и бизнис климата во ИПР
	2.2. Создавање Мрежа на Бизнис Ангели
	2.3. Студија за утврдување на неискористени локации и деловни објекти на поранешни претпријатија и задруги
	2.4. Подобрување на поддршката при воспоставување деловна инфраструктура

	2.5. Промотивни активности за унапредување на деловното опкружување на ИПР
Приоритетна мерка 3	3.1. Промоција на Женското претприемништво во ИПР
	3.2. Анализа на карактеристиките на претприемништвото во ИПР
	3.3. Стратегија за развој на претприемништвото во ИПР
	3.4. Промотивна кампања за промоција на претприемништвото и малиот бизнис во регионот
	3.5. Организирање натпревар по Претприемништво помеѓу средните училишта во Источниот плански регион
	3.6. Организирање натпревар „Биди претприемач - започни свој бизнис“
	3.7. Организирање на настан „Претприемач на годината во Источен плански регион“
	3.8. Развој на Социјално претприемништво во Источен плански регион
	3.9. Активности во рамки на Европска недела на МСП 2015 во ИПР
	3.10. Активности во рамки на Глобалната Недела на Претприемништво
	3.11. Школа за млади претприемачи
Приоритетна мерка 4	4.1. Основање на Занаетчиски претприемачки центар
	4.2. Создавање на онлајн портал за традиционални производи произведени во Источен плански регион
	4.3. Поддршка на автентични занаети, Занаетчиско производство и занаетчиски услуги преку субвенционирање
	4.4. Студија за традиционални занаети во Источниот плански регион
Приоритетна мерка 5	5.1. Истражување за потребите на компаниите од Источниот плански регион од поедини стручни профили
	5.2. Унапредување на продуктивноста на работната сила
	5.3. Стимулирање на менторство за дефицитарни струки
	5.4. Стимулирање кон Енергетска ефикасност и користење на природни ресурси
	5.5. Стимулирање на примена на Меѓународните стандарди за квалитет во компаниите од Источен плански регион
	5.6. Зголемен пристап до повисоки форми на финансирање на развојот на компаниите од Источен плански регион
	5.7. Информативни настани за МСП
Приоритетна мерка 6	6.1. Изработка на Стратегија за Иновациска активност во ИПР
	6.2. Поддршка на Иновации и Иновациска активност во ИПР
	6.3. Организирање Б2Б средби помеѓу иновативни компании од Источниот плански регион и иновативни компании од Балканот и земјите од ЕУ
	6.4. Мини саем на иновации

Табела 2: Активности во рамки на Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2020)

Преку имплементација на предвидените мерки и конструктивна кооперација на сите чинители во регионот целиме кон одржување на поттикнувачка деловна клима која профилира успешни, одржливи и профитабилни бизниси.

ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН (2015 - 2020)

1. М Е Т О Д О Л О Г И Ј А

Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион се развиваше низ овие чекори:

- Информативни активности;
- Деск истражување;
- Изготвување на Анкетни прашалници;
- Дефинирање на примерок испитаници;
- Спроведување на истражување;
- Анализа на собраните информации и
- Изготвување на Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион.

Изготвувањето на *Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) започна со спроведување **информативни активности** кои имаа за цел информирање на локалните самоуправи во Источниот плански регион за подготовката на петгодишна *Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* со едногодишен Акциски план. Овие информативни активности вклучија изготвување на информативен мејл и негова дистрибуција до сите локални самоуправи, ЛЕР одделенија и Сектори на општините во Источен плански регион со цел информирање на истите за започнување на процесот на изработка на Програмата и обезбедување нивна активна вклученост во истиот.

Следниот чекор од изготвувањето на Програмата вклучи спроведување на **деск истражување** со дескриптивна метода за преглед на информации и извори на информации како: програми, акциони планови, развојни стратегии изготвени во/за Источен плански регион и општините кои се дел од него, регионални и национални студии и закони и законски акти кои важат на територијата на Р. Македонија. Со тоа беа идентификувани клучните актери во регионот, а беа идентификувани и односите помеѓу чинителите и нивните односи со Центарот за развој на Источен плански регион. Истовремено беа утврдени и врските помеѓу чинителите кои недостигаат и врските кои треба да се воспостават и зајакнат. Деск истражувањето вклучи и преглед на голем број национални, интернационални програми и акциони планови, меѓу кои од најголема полза беа:

1. Програма за развој на Источниот (Брегалнички) плански регион 2009-2014;
2. Програма за развој на Источниот плански регион 2015-2019;
3. Стратегија за регионален развој на Република Македонија 2009-2019;
4. Повеќе за малите претпријатија - Што прави ЕУ за малите и средните претпријатија (издание 2011);
5. Small Business Act for Europe Report on the results of the open consultation;
6. Report of the Expert Group: Think Small First – Considering SME interests in policy-making including the application of an 'SME Test' - March 2009;
7. Малите бизниси се нашиот приоритет Европа е добра за МСП, МСП се добри за Европа, Европска комисија - Генерален директорат за претпријатија и индустрија;
8. OECD Skills Strategy Diagnostic Report: Norway 2014;
9. Training needs analysis for SMEs - Western Balkans and Turkey's experience;
10. Assessment of the framework conditions for doing business in the eight planning regions in Macedonia - German Agency for International Cooperation (GIZ), Regional Economic Development in Macedonia (GIZ RED).

Во следниот чекор од подготовката на *Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источниот плански регион* (2015-2020) се премина кон изготвување на

Анкетен прашалник за спроведување на полуструктурирано интервју за утврдување на барањата кои бизнис секторот ги адресира до институциите за поддршка на бизнисот и Анкетен прашалник за утврдување на потребите на бизнис секторот и проблемите со кои се соочуваат во секојдневното работење.

- **Анкетниот прашалник** за спроведување на полуструктурирано интервју **за институциите за поддршка на бизнис секторот** (Фондации и регионални центри за претприемништво, ТИРЗ, локални центри на Агенцијата за вработување, ЛЕР канцеларии и Сектори за ЛЕР, регионални комори и бизнис здруженија, локални здруженија за развој, земјоделие, туризам), содржи прашања со чија помош се утврдија услугите кои овие институции ги нудат на бизнис секторот, барањата кои ги добиваат од бизнис заедницата, а на кои не можат да одговорат, како и прашања кои помогнаа кон утврдување на потребите на овие институции и начините на кои Регионалниот бизнис центар при Центарот за развој на Источен плански регион би можел да се вклучи и да им помогне.

- **Анкетниот прашалник за бизнис секторот** содржи прашања со кои се утврдија конкретните потреби и проблеми со кои се соочуваат бизнисите: причини за започнување со бизнисот, оценка на успехот на работењето со очекувања за во иднина, проблеми во работењето и аспекти кои треба да се унапредат, извори на финансирање, степен на информираност за државни и други програми за поддршка (финансиски и нефинансиски), клучни потреби од информации и начин на доаѓање до истите.

По изготвувањето на анкетните прашалници, истите беа доставени до Регионалниот бизнис центар при ЦРИПР и Центар за развој на Источен плански регион на финално одобрување. Финализирањето на двата Анкетни прашалници го означи почетокот на фазата на спроведување на истражувањето.

Истражувањето на институциите за поддршка на бизнис секторот се спроведе на примерок од 10 случајно избрани институции и организации за поддршка на бизнис секторот од регионот, вклучително ЛЕР канцеларии и Сектори за ЛЕР, регионални комори и бизнис здруженија, кластери, локални здруженија за развој, земјоделие и туризам. Анкетирањето се спроведе по пат на полуструктурирано интервју водено од страна на истражувачи од тимот на ангажираниот економски оператор.

Истражувањето на бизнис секторот од Источен плански регион се спроведе на примерок од 84 случајно избрани бизнис ентитети кои активно функционираат во Источниот плански регион. При дефинирањето на истражувачкиот примерок економскиот оператор ја зеде предвид големината и дејноста на работење на деловните субјекти, т.е. во истражувањето беа соодветно застапени компании од различна големина: микро, мали и средни компании и компании од различни дејности на работење. При истражувањето беше земено предвид и потеклото на компаниите, т.е. во истражувачкиот примерок беа соодветно вклучени компании од сите 11 општини во регионот. Бројот на вклучени компании од секоја општина се одреди според процентот на компании со кои една општина учествува во вкупниот број на компании во Источниот плански регион.

Примерокот гледан по општини изгледа вака:

Општина	Вклучени компании во примерок испитаници
Штип	41
Кочани	18
Виница	6
Зрновци	1
Чешиново - Облешево	1
Пробиштип	4
Македонска Каменица	2
Карбинци	1
Пехчево	1
Делчево	6
Берово	3
ВКУПНО	**84**

Табела 3: Вклучени компании во истражувањето по општини во ИПР

Прибирањето податоци од бизнис секторот од Источен плански регион се спроведе на два начина:
- по пат на **директни средби** со компаниите во нивните деловни простории и за време на информативните настани организирани од страна на Центарот за развој на Источен плански регион и
- по пат на **телефонско анкетирање** спроведено од страна на обучени истражувачи на економскиот оператор.

Собраните информации од истражувањата беа искористени за изготвување на *Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) и Акциски план за едногодишна имплементација на предвидените активности.

2. ЦЕЛ, ЦЕЛНИ ГРУПИ И КРАЈНИ КОРИСНИЦИ

Основна цел на *Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) е да им помогне и да им даде поддршка на малите и средни претпријатија од Источниот плански регион на Р. Македонија за нивен побрз и подинамичен развој. За време на истражувањата кои беа дел од изработката на оваа Програма, беа идентификувани тековните реални потреби на МСП од Источниот плански регион, па, оттаму, оваа Програма нуди мерки за поддршка, правилно и навремено информирање и зајакнување на капацитетите на постоечките и новооснованите компании во регионот, со што ќе се овозможи нивен развој во успешни, одржливи и профитабилни бизниси.

Специфичните цели на *Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) вклучуваат:

- Градење на капацитети на МСП од Источниот плански регион преку поддршка кон подобрен пристап до финансиски и нефинансиски услуги, поддршка и помош во организацискиот развој на компаниите од регионот, организирање и имплементација на обуки и тренинзи, согласно актуелните потреби на компаниите и трансфер на know-how;
- Вмрежување на компаниите од регионот преку организирање на настани со цел поттикнување на градење на релации и доверба меѓу одговорните лица во компаниите со цел нивна колаборација. Настаните за вмрежување ќе се организираат со цел обезбедување на поддршка при развојот на партнерства со регионални, национални и интернационални компании, вмрежување на компаниите од регионот во кластери, здруженија, асоцијации, сојузи, како и организирање на настани за вмрежување на компаниите од регионот со компаниите од останатите региони во Р. Македонија со цел подобар заеднички настап на македонските компании на интернационалните пазари;
- Развивање на Претприемничкиот дух во Источниот плански регион преку континуирана промоција на претприемништвото во регионот, организирање на тренинзи и обуки по претприемништво за потенцијални претприемачи и за сопственици на идентификувани претприемачки и старт-ап бизниси.

Целни групи на *Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) се:

- ✓ Микро, мали и средни компании од Источен плански регион;
- ✓ Претприемачи (тековни и потенцијални);
- ✓ Занаетчии и трговци;
- ✓ Регионални стопански комори;
- ✓ Кластери и асоцијации од Источниот плански регион;
- ✓ Здруженија на граѓани и невладини организации од Источен плански регион.

Крајни корисници на *Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) се:

- ✓ Центар за развој на Источен плански регион;
- ✓ Регионален Бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во ИПР при ЦРИПР;
- ✓ 11-те општини во Источниот плански регион (Штип, Карбинци, Кочани, Виница, Пробиштип, Зрновци, Чешиново-Облешево, Македонска Каменица, Пехчево, Берово и Делчево);

- ✓ ЛЕР одделенијата и Секторите за ЛЕР во општините од Источниот плански регион;
- ✓ Микро, малите и средните компании од Источниот плански регион;
- ✓ Организациите и институциите за поддршка на бизнис секторот кои функционираат во Источниот плански регион;
- ✓ Потенцијални заинтересирани странски и домашни инвеститори;
- ✓ Регионални стопански комори;
- ✓ Кластери, здруженија и невладини организации од Источниот плански регион.

3. ЛИСТА НА РЕЛЕВАНТНИ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ КОИ НУДАТ ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН НА Р. МАКЕДОНИЈА

Источниот плански регион на Р. Македонија располага со богата база на актери кои нудат поддршка на малите и средни претпријатија од овој плански регион на Р. Македонија во функција на нивен побрз и подинамичен развој. Истите континуирано го следат напорот на централната власт во развојот на македонските компании и нудат услуги за поддршка на компаниите во Источниот плански регион со цел нивен развој во профитабилни интернационални компании. Станува збор за организации и институции од кои малите и средните компании од ИПР можат да побараат поддршка во нивното секојдневно работење. Дел од овие организации и самите се стационирани или имаат канцеларии во Источниот плански регион и претставуваат релевантни чинители за растот и развојот на МСП од Источниот плански регион.

Листата на релевантни засегнати страни кои нудат поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион на Р. Македонија ги вклучува:

Релевантни чинители кои нудат поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион		
Регионални чинители	1.	Центар за развој на Источен плански регион
	2.	Регионален Бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во ИПР при ЦРИПР
	3.	Единиците на Локалните самоуправи
	4.	Организации и институции за поддршка на Бизнис секторот од Источен плански регион
	5.	Здружението кластер за креативни индустрии КРЕАТИВА
Национални чинители	1.	Стопанска Комора на Р. Македонија
	2.	Сојуз на Стопански комори
	3.	Трговско-текстилна асоцијација - КЛАСТЕР ЗА ТЕКСТИЛ
	4.	Биро за регионален развој на Р. Македонија
	5.	Бизнис конфедерација на Р. Македонија
	6.	Министерство за локална самоуправа

Табела 4: Листа на релевантни чинители кои нудат поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион

Регионални чинители

1. **Центарот за развој на Источен плански регион** (www.eastregion.mk) е главниот поддржувач на малите и средните претпријатија во регионот и придонесува за градење и одржување на позитивна деловна клима. Центарот за развој на Источен плански регион е правен субјект кој учествува во планирање на регионалниот развој, спроведување на планските документи за регионален развој и е задолжен за стручните и административно-техничките работи на Советот за развој на Источен плански регион. Центарот за развој на Источен плански регион е посветен на јакнење на меѓуопштинската соработка и промоција на развојните можности на регионот. Центарот соработува со општините во регионот и им помага во обезбедување стручна и техничка помош

при подготовка на нивните Програми за развој, како и на здруженија на граѓани при подготовка на проекти од областа на регионалниот развој.

Неговата основна задача е јакнење на капацитетот на мрежите во локалната и руралната заедница, бизнис секторот, стимулирање на развојот на локално и регионално ниво, јакнење на принципот на јавно приватно партнерство и делување во насока на подигање на квалитетот на живеење. Неговите задачи се дефинирани во Член 26 од Законот за рамномерен регионален развој на Р. Македонија („Службен Весник“ бр. 63 од 22.05.2007). Зачувувањето и развивањето на посебниот идентитет на Источниот плански регион, неговата афирмација и развој е визија и цел на Центарот за развој на Источниот плански регион.

Центарот за развој е најважниот актер кој нуди поддршка на малите и средни претпријатија, континуирано помагајќи го растот и развојот на компаниите од регионот. Центарот е имплементатор на Програмата за развој на Источниот плански регион во која посебно внимание се посветува на малите и средните претпријатија, односно развојот на претприемништвото и на малиот бизнис во регионот.

2. **Регионалниот бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во ИПР при Центарот за развој на Источен плански регион** има за цел да им помогне и даде поддршка на малите и средни претпријатија за нивниот побрз и динамичен развој преку идентификување на нивните реални потреби, нудење мерки за поддршка, правилно и навремено информирање и зајакнување на капацитетите на новооснованите компании со што ќе се овозможи развој на компаниите во успешни, одржливи и профитабилни бизниси преку лобирање, информирање и вмрежување.

3. **Единици на Локалните самоуправи** од Источниот плански регион. Регионот е составен од 11 општини: Берово, Виница, Делчево, Зрновци, Карбинци, Кочани, Македонска Каменица, Пехчево, Пробиштип, Чешиново-Облешево и Штип и секоја од нив е важен чинител во растот и развојот на компаниите од регионот. Малите и средните компании се двигател на економскиот развој на секоја општина, оттаму и поддршката која за малите и средни претпријатија ја обезбедуваат единиците на локалните самоуправи од регионот.

Единици на локална самоуправа	Веб страна
Општина Берово	www.berovo.gov.mk
Општина Виница	www.opstinavinica.gov.mk
Општина Делчево	www.delcevo.gov.mk
Општина Зрновци	www.zrnovci.gov.mk
Општина Карбинци	www.opstinakarbinci.gov.mk
Општина Кочани	www.kocani.gov.mk
Општина Македонска Каменица	www.makedonskakamenica.gov.mk
Општина Пехчево	www.pehcevo.gov.mk
Општина Пробиштип	www.probistip.gov.mk
Општина Чешиново-Облешево	www.cesinovo-oblesevo.gov.mk
Општина Штип	www.stip.gov.mk

Табела 5: Единици на локалните самоуправи од Источниот плански регион

4. **Организации и институции за поддршка на бизнис секторот од Источен плански регион** - јавни, приватни и невладини организации и институции кои своите активности ги насочуваат кон обезбедување консултативни, советодавни и менторски услуги на малите и средните компании од регионот. Ваквите организации и институции играат важна улога во растот и развојот на компаниите од регионот.

5. **Здружението кластер за креативни индустрии „КРЕАТИВА“** чија приоритетна задача е здружување на капацитетите на клучните носители во креативните индустрии: дизајнери, уметници, занаетчии, архитектонски бироа, дигитални медиуми, писатели, консултантски фирми, издавачи во насока на постигнување на цели од заеднички интерес. Една од стратешките цели на кластерот е вмрежувањето на атрактивностите и поттикнувањето на интерактивноста меѓу членките кои ќе делуваат во Р. Македонија и Р. Бугарија. Цел на кластерот е едукација, подигнување на свеста и мотивацијата на членките на кластерот и нивниот персонал, со постојана надградба на нивните знаења и вештини за доживотно учење и јакнење на сопствените капацитети. Развојот на заедничките маркетинг активности и континуирана и добра информираност на членките за трендовите во креативната индустрија на регионално, национално и меѓународно ниво е од големо значење.

Национални чинители

1. **Стопанска комора на Р. Македонија** (www.mchamber.org.mk) во рамките на своите законски овластувања придонесува и ги поддржува сите оние кои ќе се определат своите активности да ги насочат кон нејзините клучни определби:
   - Домашните и странските инвестиции да бидат двигател на растот;
   - Да се зголеми извозот на конкурентни производи за одржлив развој;
   - Приватниот сектор да стане стожер на економскиот раст и да ја апсорбира високата невработеност.

   Во рамките на своите активности Стопанската комора во континуитет имплементира активности и во Источен плански регион таргетирајќи ги токму малите и средните претпријатија од регионот.

2. **Сојузот на Стопански комори (ССК)** (www.chamber.mk) е најголемата независна деловна организација во Р. Македонија. Формирана како невладина и непрофитна организација, Сојузот на Стопански комори ги промовира и застапува бизнис интересите на илјадници компании - членови (од сите плански региони на Р. Македонија) и ги поврзува со над 1.000 национални, регионални и интернационални институции и организации. Мисијата на Сојузот на Стопански комори на Р. Македонија е зголемување на конкурентноста на компаниите и организациите членови на ССК, унапредување на македонското деловно опкружување и зголемување на продажбата на производите на своите членки на глобалниот пазар. Во Сојузот на Стопански комори членуваат голем број мали и средни претпријатија од Источниот плански регион кои редовно земаат учество во активностите на ССК со цел унапредување на нивната економска положба.

3. **Трговско-текстилна асоцијација - КЛАСТЕР ЗА ТЕКСТИЛ (www.tta.org.mk)** е непрофитна организација која ги застапува македонските фирми вклучени на каков било начин во текстилната индустрија. Основната цел на дејствување е подобра комуникација помеѓу членките на Асоцијацијата во функција на

создавање поволни услови за развој на текстилната индустрија, како и подобрување на конкурентноста на истите, преку следење на светските трендови на глобалниот пазар и прилагодување на домашното производство кон таквите трендови.
„ТТА - Кластер за текстил“ работи на воспоставувањето на билатерални контакти со исти или слични европски и светски асоцијации со цел размена на искуства, приближување на светскиот кон домашниот пазар и пронаоѓање на партнери заинтересирани за производство или вложувања во македонски фирми. Мисијата на „ТТА - Кластер за текстил“ вклучува активности за малите и средните компании насочени кон:

- Пробив на нови пазари;
- Подобрување на продуктивноста на текстилните фабрики;
- Јакнење на човечкиот потенцијал;
- Споделување на стручни знаења;
- Привлекување на странски инвестиции;
- Ангажирање на македонската влада во прашањата што се поврзани со конкурентноста на македонската текстилна индустрија

Текстилната трговска асоцијација - Кластер за текстил им помага на голем број мали и средни компании од текстилната индустрија кои постојат во Источниот плански регион така што ги застапува нивните интереси преку обезбедување на низа мерки кои овозможуваат полесен настап на странските пазари и поврзување со странски компании.

4. **Биро за регионален развој на Р. Македонија (www.brr.gov.mk)** е орган во состав на Министерството за локална самоуправа кој ги врши следниве основни работи:
   - Подготвува аналитичко-документациска основа за изготвување на стратешките и оперативни плански документи за регионален развој;
   - Ја изработува Предлог-методологијата за изработка на планските документи;
   - Подготвува Годишни извештаи за имплементација на Акциониот план на Стратегијата;
   - Ја изработува Предлог-одлуката за критериумите и индикаторите за идентификување на подрачјата со специфични развојни потреби;
   - Ја изработува Предлог-листата на подрачјата со специфични развојни потреби;
   - Ги изработува Предлог-критериумите за степенот на развиеност на единиците на Локалната самоуправа и регионите;
   - Го изработува Предлог-актот за класификација на единиците на Локалната самоуправа и планските региони според степенот на развиеност;
   - Дава стручна помош на центрите за развој на планските региони при подготовка на програмите за развој на планските региони и вршење на други активности поврзани со регионалниот развој;
   - Ги информира засегнатите страни за видовите и обемот на средствата и инструментите за поттикнување на регионалниот развој;
   - Воспоставува и се грижи за информацискиот систем за регионалниот развој во соработка со Државниот завод за статистика;
   - Врши и други работи од областа на регионалниот развој утврдени со закон.

Бирото за регионален развој има за цел остварување на рамномерен и одржлив развој на целата територија на Република Македонија, заснован врз моделот на полицентричен развој, како и намалување на диспаритетите во рамките на планските региони и подигнување на квалитетот на животот на сите граѓани.

5. **Бизнис Конфедерација на Р. Македонија** (www.bcm.mk) е независно, невладино, непрофитно, доброволно деловно здружение на асоцијации, претпријатија и поединци кои стопанисуваат во земјата, заинтересирани за промовирање на економскиот и социјален развој на земјата. Таа ги артикулира и поддржува интересите на бизнисите преку заедничко застапување и превземање на активности за нивно поврзување, има улога на катализатор за привлекување на потенцијални инвеститори од ЕУ. Активностите на Бизнис Конфедерација на Р. Македонија вклучуваат:
   - Лобирање и претставување на интересите на членовите на ниво на Влада и Синдикатите, како и на европско ниво, во однос на европските институции и организации;
   - Обезбедување на информации и советодавни услуги на членовите на бизнис заедницата за прашања од заеднички интерес (оданочување, работна сила, обуки, правна регулатива за индустријата, заштита на животната средина, пропагандата и истражување на пазарот);
   - Подготовка и промоција на аргументирани предлози пред Владата и Делегацијата на ЕУ за разни прашања од областа на бизнисот и општествено одговорни практики, со цел да помогне за економскиот и социјалниот развој на земјата;
   - Создавање можности за полесно деловно поврзување со компании од ЕУ и од трети земји и организирање разни социјални манифестации, просперитетни можности за европската и локалната бизнис заедница;
   - Асистирање на претпријатијата (членови и други правни лица) за воспоставување на корисни деловни контакти и обезбедување информации за деловните партнери во земјата и во Европа

6. **Министерство за локална самоуправа** (www.mls.gov.mk) е надлежно за водење на политиката за поттикнување рамномерен регионален развој. Министерството за локална самоуправа во соработка со другите министерства што превземаат мерки за поттикнување на развојот, ја дефинира и спроведува политиката за поттикнување рамномерен регионален развој согласно целите на економската политика на Владата на Р. Македонија и со програмските документи за интеграција на Р. Македонија во Европската унија. Министерството за локална самоуправа е координатор на ИПА компонента II - на активностите за подготовка и имплементација на заедничките повеќегодишни оперативни програми за прекугранична соработка со соседните земји. Ова министерство има за цел и унапредување на прекуграничната соработка со соседните држави.

4. ПРОФИТНИ И НЕПРОФИТНИ СНАБДУВАЧИ СО УСЛУГИ ЗА БИЗНИСОТ ВО ИСТОЧНИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН

Во регионот функционираат значителен број профитни и непрофитни снабдувачи со услуги за приватниот сектор, односно за малите и средните претпријатија. Услугите кои овие организации и институции ги нудат за МСП од регионот се од финансиска и нефинансиска природа, почнувајќи од грантови и кредити, па сè до обуки, тренинзи и менторство за компаниите. Листата на снабдувачи со услуги (профитни и непрофитни), за бизнисот во ИПР, поделена според нивниот регионален, национален односно интернационален карактер, е дадена во следната табела:

Даватели на услуги на бизнис секторот во ИПР	
Даватели на услуги за бизнисот во ИПР на регионално ниво	**Центар за развој на Источен плански регион** **Регионален бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во ИПР при ЦРИПР** **Организации и институции за поддршка на бизнис секторот од ИПР**
Даватели на услуги за бизнисот во ИПР на национално ниво	**Македонска банка за поддршка на развојот (МБПР)** **Европска банка за обнова и развој (ЕБОР)** **Комерцијалните банки** ✓ НЛБ Тутунска банка ✓ Стопанска банка ✓ Алфа банка ✓ Комерцијална банка ✓ Охридска банка ✓ ПроКредит банка ✓ Халк банка ✓ Уни банка ✓ Централна кооперативна банка ✓ Шпаркасе банка **Агенција за поддршка на претприемништво на Р. Македонија** **Агенција за вработување на Р. Македонија** **Министерство за економија** **Министерство за финансии** ✓ Сектор за централно финансирање и склучување договори (ЦФЦД) **Стопанска комора на Р. Македонија** **Сојуз на Стопански комори** **Агенција за промоција и поддршка на туризмот (АППТ)** **Фонд за иновации и технолошки развој (ФИТР)** **Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството (АПРЗ)** **Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој (АФПЗРР)** **Македонска развојна фондација за претпријатијата**
Интернационални даватели на услуги за бизнисот во ИПР	**Меѓународни донаторски организации:** ✓ *Програмата за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)* ✓ *Програмата за регионален економски развој во Р. Македонија (GIZ RED)* ✓ *Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија (УСАИД)* ✓ *Швајцарска развојна соработка (SDC) и Државен секретаријат за економски работи (SECO)*

Табела 6: Даватели на услуги на бизнис секторот во ИПР

Даватели на услуги на бизнисот во Источниот плански регион на регионално ниво

1. **Центар за развој на Источен плански регион** (www.eastregion.mk)[1]

2. **Регионален бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во ИПР при Центар за развој на Источен плански регион** (www.eastregion.mk)[2]

3. **Организации и институции за поддршка на Бизнис секторот од Источен плански регион** - јавни, приватни и невладини организации и институции кои своите активности ги насочуваат кон обезбедување консултативни и менторски услуги на малите и средните компании од регионот. Овие организации нудат различни финансиски и нефинансиски услуги на приватниот сектор, но најголемиот дел од овие услуги произлегуваат од имплементацијата на проекти финансирани од национални и меѓународни донори. Ова е посебно случај со непрофитните организации од Источниот плански регион кои се регистрирани како организации за поддршка на бизнис секторот.

Даватели на услуги на бизнисот во Источниот плански регион на национално ниво

1. **Македонска банка за поддршка на развојот (МБПР)** (www.mbdp.com.mk) е единствената развојна банка во Република Македонија основана со Закон за основање на Македонска банка за поддршка на развојот. Македонска банка за поддршка на развојот е развојна и извозна банка чија стратешка цел е да го поддржува и поттикнува развојот на македонското стопанство преку кредитирање на мали и средни претпријатија и извозни компании. Банката работи во согласност со стратешките политики, цели и приоритети на Р. Македонија под надзор на Министерството за финансии и во согласност со банкарската регулатива под супервизија на Народната банка на Р. Македонија.

   За своите обврски МБПР одговара со целиот свој имот, а Р. Македонија гарантира за обврските на банката. МБПР е акционерско друштво чиј основач и 100%-тен сопственик е Република Македонија. Мисијата на МБПР како развојна и извозна банка на Република Македонија е поддршка на создавањето на нови вредности кои се темелат на знаење, културното наследство и природното богатство со цел постојан и рамномерен развој на сите региони на Република Македонија.

   Македонска банка за поддршка на развојот на малите и средните компании ги нуди следниве финансиски и нефинансиски услуги:
   - Финансирање на развојот на македонското стопанство;
   - Финансирање на инфраструктурата;
   - Поддршка на развојот на малите и средни претпријатија во Р. Македонија;
   - Поттикнување на извозот;
   - Поттикнување на заштита на животната средина;
   - Осигурување на извозот на македонски производи и услуги од комерцијални и политички ризици и
   - Поддршка на регионалниот развој.

[1] Подетални информации за Центар за развој на Источен плански регион може да се најдат на страна бр. 19 од оваа Програма
[2] Подетални информации за Регионалниот бизнис центар може да се најдат на страна бр. 20 од оваа Програма

2. **Европската банка за обнова и развој (ЕБОР)** (http://www.ebrd.com/fyr-macedonia.html) е основана 1991 година со цел финансирање на структурни проекти во поранешните социјалистички земји од Централна и Источна Европа, поддржувајќи ги во фазата на транзиција кон пазарна економија. Банката е во сопственост на 60 земји и 2 меѓувладини институции (Европската заедница и Европската инвестициона банка), со запишан капитал во вкупен износ поголем од 20 милијарди евра. Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) не ја користи директно оваа цврста капитална база за финансирање проекти, туку се задолжува на меѓународните пазари на капитал, постојано придржувајќи се на здравите банкарски принципи.

   Банката промовира кофинансирање и странски директни инвестиции, го мобилизира домашниот капитал и обезбедува техничка помош, работи со банки, индустрии и бизниси, како и со јавни претпријатија. Таа работи во 27 земји од Централна Европа до Централна Азија во кои што се почитуваат демократските принципи.

   ЕБОР е активна во Р. Македонија уште од 1993 година. Стратегиските приоритети на ЕБОР во Р. Македонија се во следниве области:
   - Корпоративен сектор,
   - Финансиски сектор и
   - Инфраструктура.

3. **Комерцијалните банки** кои имаат свои филијали во Источен плански регион:
   - НЛБ Тутунска банка А.Д. Скопје (www.nlbtb.com.mk)
   - Стопанска банка А.Д. Скопје (www.stb.com.mk)
   - Комерцијална банка А.Д. Скопје (www.kb.com.mk)
   - Охридска банка А.Д. Скопје (www.ohridskabanka.mk)
   - ПроКредит банка А.Д. Скопје (www.procreditbank.com.mk)
   - Халк банка А.Д. Скопје (www.halkbank.mk)
   - Уни банка А.Д. Скопје (www.unibank.com.mk)
   - Шпаркасе банка А.Д. Скопје (www.sparkasse.mk)
   - Централна кооперативна банка А.Д. Скопје (www.ccbank.mk)
   - Алфа банка А.Д. Скопје (www.alphabank.com.mk).

4. **Агенција за поддршка на претприемништво на Р. Македонија (АППРМ)** (www.apprm.gov.mk) е основана со закон во декември 2003 година и претставува централна државна институција за поддршка на претприемништвото и развојот на малото стопанство во Република Македонија. Мисија на АППРМ е изградба на поволно економско опкружување и законска регулатива, како и создавање и развој на институционална инфраструктура за поддршка и развој на претприемништвото и конкурентноста во малото стопанство. АППРМ се стреми кон спроведување и координација на државната и меѓународната поддршка за микро, малите и средни бизниси и промоција на претприемништвото преку нефинансиски и финансиски форми на поддршка.

   - Нефинансиски форми на поддршка на претприемништвото и малото стопанство:
     - деловно поврзување во земјата и странство
     - прибирање, обработка и доставување на информации
     - организирање специфични обуки и консултантски услуги
     - организирање трибини, конференции и бизнис форуми
     - спроведување програми за соработка со одделни земји
     - спроведување останати домашни развојни проекти.

- Финансиски форми на поддршка на претприемништвото и малото стопанство:
  - кофинансирање договорени проекти за потребите на Агенцијата кои се спроведуваат преку институционалната инфраструктура на претприемачки центри
  - кофинансирање развојни проекти во соработка со домашни и странски инвеститори и донатори
  - кофинансирање последипломски студии од областа на претприемништвото.

5. **Агенција за вработување на Р. Македонија (АВРМ)** (www.avrm.gov.mk) е јавна установа која врши стручни, организациски, административни и други работи кои се однесуваат на вработувањето и осигурувањето во случај на невработеност и обезбедува поддршка, помош и услуги за учесниците на пазарот на трудот. Таа нуди низа програми и проекти со кои директно им се помага не само на невработените лица, тука и на малите и средните компании од ИПР во изнаоѓање на квалификувана работна сила. Програмите и проектите на Агенцијата за вработување вклучуваат:
   - Практична работа (практиканство);
   - Обука кај познат работодавец;
   - Проектот кредитирање на правни субјекти (микро и мали претпријатија) за отворање нови работни места за млади лица до 29 годишна возраст;
   - Проект Кредитирање на правни субјекти (микро и мали претпријатија) за отворање на нови работни места;
   - Обука на работно место со субвенционирано вработување;
   - Субвенционирање на вработување;
   - Субвенционирање на вработување на деца без родители;
   - Обука кај познат работодавец со субвенционирано вработување;
   - Субвенционирање на вработување на млади лица до 29 години - Прва шанса;
   - Финансиска поддршка на правни субјекти (микро и мали претпријатија и занаетчии) за отворање на нови работни места.

6. **Министерство за економија** (www.economy.gov.mk) на национално и регионално ниво нуди низа на програми за поддршка и развој на малите и средните компании. Некои од најзначајните програми, кои овозможуваат вклучување на малите и средните претпријатија, вклучително и тие од Источниот плански регион, се:
   - Програма за конкурентност, иновации и претприемништво;
   - Програма за геолошко-информативен систем (ГИС);
   - Програма за заштита на потрошувачите.

7. **Министерство за финансии** (www.finance.gov.mk) има мисијата, преку успешно управување со јавните финансии да се постигне повисок економски раст и подобрување на квалитетот на живеење на граѓаните на Република Македонија. Визијата на Министерството за финансии е со реализација на прогресивни идеи од својот домен да придонесе за зајакнување на функционалната пазарна економија која се темели на знаење, иновации и одржлив развој. Најважен сектор од Министерството за финансии за малите и средните претпријатија од Источниот плански регион е Секторот за централно финансирање и склучување на договори (ЦФЦД).

- Секторот за централно финансирање и склучување на договори (ЦФЦД) е сектор во рамките на Министерството за финансии на Република Македонија, кој е надлежен за стабилно финансиско управување на проекти кои се финансираат од страна на следниве ИПА компоненти:
  - ИПА Компонента I – Помош во период на транзиција и градење на институции,
  - ИПА Компонента III – Регионален развој и
  - ИПА Компонента IV – Развој на човечки ресурси.

ЦФЦД претставува водечко тело во рамките на оперативните структури за ИПА Компонентите I, III и IV, како и надлежен орган кој врши склучување на договори и кој е единствено одговорен за спроведување на тендерските постапки и плаќања поврзани со проекти финансирани од ЕУ. ЦФЦД ја надгледува реализацијата на проектите.
Секторот за централно финансирање и склучување на договори, преку своите проекти и програмски активности нуди низа финансиски и нефинансиски услуги за малите и средните компании од сите плански региони во Р. Македонија.

8. **Стопанска комора на Р. Македонија** (www.mchamber.org.mk)[3]

9. **Сојуз на Стопански комори** (www.chamber.mk)[4]

10. **Агенција за промоција и поддршка на туризмот (АППТ)** (www.tourismmacedonia.gov.mk) е владина организација чија основна функција е промоција на туристичките ресурси и капацитети на Република Македонија на меѓународно ниво. Со основна цел привлекување на туристи во Р. Македонија како уникатна туристичка дестинација, агенцијата има започнато со проекти и кампањи финансирани од Владата на Р. Македонија. Главните надлежностите на Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот поврзани со работењето на МСП од областа на туризмот, се:
    - Активно унапредување и промоција на туризмот и професионално презентирање на сите сегменти и региони од туристичката понуда, како и изготвување на анализа за потенцијалите на домашниот и странскиот туристички пазар;
    - Подготвување и реализација на програмата и обезбедување информативен пропаганден материјал за промоција и поддршка на туристичките вредности;
    - Формирање и развивање единствен туристичко-информативен систем и негово поврзување со други информативни системи;
    - Активно промовирање на вкупниот туристички потенцијал на Република Македонија во земјата и во странство и соработување со светски познати тур-оператори за привлекување на што поголем број туристи;
    - Поттикнување и координирање на сите туристички организации, комори, асоцијации, здруженија и МСП од областа на туризмот и угостителството, со цел унапредување и промоција на туризмот;
    - Иницирање и насочување меѓуопштинска, регионална и меѓународна соработка за промоција на туризмот;
    - Учествување во привлекување инвестиции во туризмот во Македонија.

[3] Подетални информации за Стопанска комора на Р. Македонија може да се најдат на страна бр. 21 од оваа Програма
[4] Подетални информации за Сојуз на Стопански комори може да се најдат на страна бр. 21 од оваа Програма

11. **Фонд за иновации и технолошки развој (ФИТР)** (www.fondzainovacii.mk) има визија да биде централна институција за развој и спроведување на националната политика за иновации и технологии и во националниот иновациски систем за постигнување општествени и економски придобивки за Р. Македонија. ФИТР го гради и зајакнува административниот капацитет преку висок степен на компјутеризација на работните процеси, развивање и давање финансиски и нефинансиски услуги кон малите и средните претпријатија и со систематска и современа едукација на вработените. Мисијата на ФИТР е поттикнување и поддршка на иновациска дејност кај микро, мали и средни, новоосновани претпријатија за забрзан технолошки развој кој се темели на трансфер на знаења, развојни истражувања и иновации кои придонесуваат за економски раст и развој, но и подобрување на деловната клима за развој на конкурентска способност на компаниите.
Приоритети и цели на ФИТР се:
    - Подобрен пристап до финансиските услуги за иновации и технолошки развој и
    - Промовирана и поттикната иновациската дејност.

    ФИТР ги поттикнува иновациите преку обезбедување дополнителни извори за финансирање на иновациите, бидејќи е потребно да се изгради конкурентна економија основана на знаење која ќе придонесе за создавање на работни места. ФИТР ги остварува целите преку следните инструменти наменети на малите и средните претпријатија од сите региони:

    - Кофинансирани грантови за старт-ап;
    - Спин-оф трговски друштва и иновации;
    - Кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации;
    - Кофинансирани грантови за трансфер на технологии;
    - Техничка помош преку деловно-технолошки акцелератори;
    - Техничка помош за компаниите и
    - Еквити и мезанин инвестиции.

12. **Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството (АПРЗ)** (www.agencija.gov.mk) е основана со Законот за основање на Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството. АПРЗ преку системот на давање советодавни услуги на земјоделските стопанства има за цел да овозможи трансфер на знаења и информации, како и нивна имплементација кај земјоделските стопанства во насока на подобрување на квалитетот и квантитетот на земјоделското производство со економска оправданост, конкурентност на македонските пазари во ЕУ и пошироко, одржлив развој на земјоделството во руралните подрачја, како и поддршка во развојот и реализацијата на аграрната политика со одржување на база на податоци од земјоделските стопанства преку теренски посети на истите. Агенцијата нуди низа нефинансиски услуги за МСП од областа на земјоделието и ги врши следните дејности:

    - Давање непосредна помош на земјоделците за примена на соодветни мерки:
        - **во поледелството, лозарството и овоштарството**: воведување нови технологии во одгледувањето, избор на видови и сорти, подигање и одгледување на насадите, поставување на демонстративни опити со нови сорти и технологии и сортни испитувања и

- **во сточарството**: упатување на примена на мерки за подобрување на производните својства, обезбедување на правилна исхрана за добивање поквалитетни производи (млеко, месо, волна, јајца и друго);

- Соработка со здруженијата на земјоделците и единиците на Локалната самоуправа;
- Насочување на земјоделските производители за производство на култури и производи според потребите на пазарот;
- Непосредно извршување на дел од мерките за спроведување на Програмата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој;
- Давање насоки за развој на земјоделството врз основа на сознанијата на терен;
- Пренесување на стручни сознанија до непосредните земјоделски производители како и научно-апликативните достигнувања во земјоделското производство;
- Давање насоки во изборот на соодветна земјоделска механизација и опрема за растително и сточарско производство и нејзино правилно и рационално користење;
- Вршење инструктажа, демонстрација за современи постапки за чување, преработка на земјоделски производи (од растително и животинско потекло) и подготовка за пласман;
- Стручно оспособување на земјоделските производители преку одржување на советувања, семинари, курсеви и слично;
- Организирање на натпревари за високи приноси, учествување на саеми и изложби, организирање на сточарски смотри и тракторски натпревари;
- Подготвување на истражувачки предлози во земјоделството;
- Воспоставување и користење на информативни системи во земјоделското производство;
- Давање помош на земјоделските производители за установување евиденција во врска со земјоделското производство, негова рентабилност и економичност;
- Изготвување на информативни и рекламни списанија, брошури, памфлети, прирачници во кои би биле опфатени новитетите од домашни и странски извори на информации од областа на земјоделството.

13. **Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој (АФПЗРР)** (www.ipardpa.gov.mk). Со цел поуспешна реализација на мерките на земјоделската политика и политиката на руралниот развој во Република Македонија на 11 јуни 2007 година, Собранието на Република Македонија го усвои Законот за основање Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој. Со тоа се овозможува ефикасно управување со финансиските средства како од Буџетот на Република Македонија, така и со средствата од претпристапната помош на Европската унија наменети за руралниот развој.

Агенцијата во рамките на своите активности ги врши следниве работи:

- Прием, евиденција и обработка на барања за финансиска поддршка;
- Одобрување на исплата на средства;
- Организирање на финансиски и сметководствени работи;
- Внатрешна ревизија;
- Организирање, спроведување и координирање на административните и технички контроли и контролите на лице-место;

- Прибирање и обработка на податоци;
- Водење бази на податоци и регистри;
- Подготовка на извештаи и анализи.

За вршење на работите, Агенцијата ги спроведува следните постапки:

- Објавување огласи и критериуми за доделување на финансиска поддршка;
- Одобрување финансиски средства во согласност со критериумите;
- Склучување договори за финансиска поддршка со корисниците;
- Вршење исплати;
- Вршење контрола на терен пред и по одобрување на барањето;
- Одобрување на прифатливите финансиски расходи на барателите пред исплата на финансиските средства;
- Следење на реализацијата на проектот;
- Водење постапки против корисници кои ги искористиле финансиските средства спротивно на договорот.

14. **Македонска развојна фондација за претпријатија** (www.mrfp.org.mk) делува на целата територија на Република Македонија. Директните клиенти на Македонска развојна фондација за претпријатијата се акредитираните посредници вклучени во испорака на финансиски услуги, како и организации на претприемачи со кои развива партнерства за промоција на претприемништво, а полето на делување опфаќа: подобрување пристап до финансиски услуги, промоција на претприемништвото и иновациите во компаниите.

Интернационални даватели на услуги за бизнисот во Источниот плански регион

1. **Меѓународни донаторски организации како:**
   а) Програмата за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија - УНДП (www.mk.undp.org): опфаќа проекти за поддршка на услугите на локално ниво вклучувајќи иновативни облици на испорака на локалните услуги преку меѓуопштинска соработка, создавање мрежи за инклузивен локален и регионален развој, поддршка за програмирање и спроведување на децентрализацијата, како и проекти поврзани со активните мерки за вработување, поддршка на младите и жените во сите региони и повеќето општини во Република Македонија.

   Активностите на УНДП во Р. Македонија, меѓу другото, ги вклучуваат и следните програми:

   - **Промоција на одржливи вработувања:** програма преку која повеќе од 5.000 жители на Р. Македонија обезбедија вработување преку создавање сопствени компании или формализација на нивните постоечки бизниси;
   - **Зајакнување на ефективноста на поддршката**: проект кој обезбедува поддршка на Секретаријатот за европски прашања во насока на зајакнување и промоција на агендата за ефективноста на поддршката во многу полиња, како: развој на човечки капитал, промоција на бизнис развој, компетитивност и иновација, земјоделие, екологија, правда и внатрешни работи, локална самоуправа, децентрализација и реформи во јавната администрација;
   - **Локален развој**: проект кој им помага на локалните самоуправи во справувањето со комплексните реформи, осигурувајќи ефикасни и

транспарентни услуги на сите жители на локалните самоуправи со цел обезбедување локален развој. Овој проект им помага на локалните самоуправи во прифаќањето на интегриран пристап кон развојот, вклучително економските и социјалните аспекти;

- **Добро владеење - испорачување подобри услуги на сите**: проект кој има за цел да ги зајакне институциите и да ги развие вештините на јавните администратори во креирањето политики и испорачувањето подобри услуги за сите;
- **Социјална инклузија - зајакнување на најранливите категории во општеството.** Цел на овој проект е поддршка на националните напори кои ја подобруваат социјалната и економската положба на индивидуи и групи на работ на социјална ексклузија;
- **Енергија и животна средина - осигурување одржлив развој**: проект кој има за цел да им помогне на одлучувачите во инкорпорирањето на акции против загадување, губење на биодиверзитетот, зависност од енергија и климатски промени во работењето на нивните институции.

б) Програмата за регионален економски развој во Р. Македонија - GIZ RED (www.giz.de/en): програма за билатерален развој и кооперација со Р. Македонија која функционира уште од 1992 година. Тековните билатерални кооперативни активности со Р. Македонија се фокусирани на следните приоритетни области: **Одржлив економски раст** и **Демократизација и граѓанско општество.**

ГИЗ РЕД промовира регионален и локален економски развој, како и поддршка на автономната имплементација на ЕУ политиките во насока на избалансиран регионален развој во Р. Македонија. ГИЗ РЕД Програмата во Р. Македонија вклучува **Програма за регионален и локален економски развој,** преку која на регионалните структури им се овозможува да планираат, имплементираат и менаџираат комплексни регионални мерки, како и мерки со среднорочно и долгорочно ЕУ финансирање и тоа на транспарентен и ефикасен начин.

Клучен национален проект е **„Регионален и локален развој“**, проект чии партнери се Кабинетот на потпретседателот на Владата на РМ за економски прашања и Министерството за локална самоуправа. Преку овој проект дефинирани се и поддржани капацитетите на национално ниво, активностите на регионално ниво и работењето на Центрите за развој на планските региони. Тематски поврзан е проектот за Мрежата на локални заедници во Југоисточна Европа (НАЛАС).

в) Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија (УСАИД) (www.usaid.gov)**:** ги поддржува напорите на Р. Македонија во зајакнувањето на демократските практики и институции, зголемувањето на економскиот раст и подобрувањето на квалитетот на образованието. УСАИД повеќе години го поддржуваат економскиот развој и процесот на добро владеење во општините. Клучни проекти релевантни за услугите кон приватниот сектор се следните:

- Проект ИДЕАС за поддршка на промоција на извозот, преку градење капацитети на Агенцијата за странски инвестиции и промоција на извозот;
- Проект за експанзија на мали бизниси, фокусиран во Пелагонискиот и Полошкиот, а од неодамна и во Североисточниот плански регион, кој работи на директна поддршка на експанзијата на малите и средни претпријатија, а трае до 2016 година;

• Мрежа за младински вештини за вработување (YES Network): насочен кон јакнење на вештините за вработување, во соработка со АВРМ, средните училишта.

Активностите на УСАИД во Р. Македонија се фокусирани во неколку сектори, од кои најголемо значење за малите и средните компании од ИПР има:

- **Програмата за економски раст** која се фокусира на подобрување на бизнис опкружувањето и зголемување на компетитивноста на малите и средните компании во секторите со потенцијал за раст и креирање работни места. Оваа програма вклучува неколку проектни области и тоа:
  - **Микро претпријатија и приватен сектор;**
  - **Земјоделски пазари и трговија;**
  - **Развојни кредити и пристапи до финансии и**
  - **Економски политики.**

г) Швајцарска развојна соработка (SDC - Swiss Development Cooperation) и Државен секретаријат за економски работи (SECO - State Secretariat for Economic Affairs) (www.eda.admin.ch): се воспоставени со цел имплементација на неколку програми од областа на економските реформи. Општа цел на овие институции е понатамошно прилагодување на македонскиот економски систем кон пазарно базирана економија која креира работни места и развој. Развојот на економските перспективи и справувањето со константно високата стапка на невработеност, особено помеѓу младите луѓе, жените и маргинализираните групи се фундаменталните предизвици во кои SDC и SECO ѝ помагаат на Р. Македонија. Истовремено, SDC и SECO работат и на предизвиците на малите и средните компании во поглед на пристапот до финансии и недостигот на квалификувана работна сила. Подрачјата во кои Р. Македонија добива помош од овие две институции се:

- **Добро владеење, полови и трансферзални теми** кои вклучуваат интервенции за намалување на половите разлики, активности за добро владеење и иницијативи за економско зајакнување на жените. Во рамките на оваа тема се вклучени и активности кои посветуваат внимание на етничките односи;
- **Регионалната соработка** е важен елемент на стратегиите на соработка на Швајцарија во поглед на разрешувањето на специфични проблеми во еден регион преку кооперација помеѓу земјите. Глобалните и регионалните иницијативи во рамките на оваа соработка охрабруваат градење на капацитетите, поддршка на бенч-маркингот и придонесуваат кон реформи во финансискиот менаџмент. Во рамките на оваа програма, во Р. Македонија се стимулираат меѓународни развојни партнерства при промоција на иновативни идеи, размена на знаења и вештини на регионално ниво. Р. Македонија учествува и во долготрајните регионални програми од областите на истражување, наука и соработка при креирање политики како и во Програмата за инклузија на Ромите.

5. ЛИСТА НА ПОТЕНЦИЈАЛНИ ИЗВОРИ НА ФИНАНСИРАЊЕ

Малите и средните претпријатија од Источниот плански регион во континуитет имаат на располагање неколку институции и организации кои можат да ги искористат како извори на финансирање. Овие институции и организации функционираат во Источниот плански регион преку свои филијали и претставништва или континуирано организираат настани и работилници на кои ги информираат компаниите од Источниот плански регион за своите активности и можностите за нивно вклучување во некоја од нивните програми.

Листата на потенцијални извори на финансирање за малите и средните претпријатија од Источниот плански регион:

Листа на потенцијални извори на финансирање	
1.	**Македонска банка за поддршка на развојот (МБПР)**
2.	**Европска банка за обнова и развој (ЕБОР)**
3.	**Меѓународни донаторски организации:** ✓ *Програмата за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)* ✓ *Програмата за регионален економски развој во Р. Македонија (GIZ RED)* ✓ *Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија (УСАИД)* ✓ *Швајцарска развојна соработка (SDC) и Државен секретаријат за Економски работи (SECO)*
4.	**ЕУ Фондови**
5.	**Национални програми за поддршка на МСП**
6.	**Комерцијални банки** ✓ НЛБ Тутунска банка ✓ Стопанска банка ✓ Алфа Банка ✓ Комерцијална банка ✓ Охридска банка ✓ ПроКредит банка ✓ Халк банка ✓ Уни банка ✓ Централна кооперативна банка ✓ Шпаркасе банка
7.	**Министерство за финансии** ➢ Сектор за централно финансирање и склучување на договори (ЦФЦД)
8.	**Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството (АПРЗ)**
9.	**Фонд за иновации и технолишки развој (ФИТР)**
10.	**Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој (АФПЗРР)**

Табела 7: Листа на потенцијални извори на финансирање за приватниот сектор во Источниот плански регион

1. **Македонска банка за поддршка на развојот (МБПР)** (www.mbdp.com.mk) е развојна и извозна банка чија стратешка цел е да го поддржува и поттикнува развојот на македонското стопанство преку кредитирање на мали и средни претпријатија и извозни компании. Македонска банка за поддршка на развојот

ги нуди следните финансиски производи на малите и средните претпријатија:

- КРЕДИТИРАЊЕ:
  - Кредит за поддршка на извозот - обртни средства за подготовка на производство наменето за извоз и обртни средства за премостување на периодот од направениот извоз до наплатата на средствата од странскиот купувач;
  - Кредит за мали и средни претпријатија - трајни обртни средства и инвестиции од различни извори: ИКЛ-револвинг, МБПР, ЕИБ, ЕИБ-револвинг;
  - Кредит за поддршка на земјоделството и агроиндустријата - примарно производство, преработка и извоз - преку комерцијалните банки или директно преку МБПР;
  - Кредит за микро компании - микро и мали трговски друштва, индивидуални претприемачи, занаетчиски дуќани, приватни трговци, тезги на пазар и други микро и мали стопански субјекти;
  - Кредит за енергетика - енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија;
  - Кредит за намалување на невработеноста - создавање и одржување на работни места и самовработување со кредитирање;
  - Кредит со гарантна шема - микро, мали и средни трговски друштва кои немаат доволно обезбедување при аплицирање кај деловните банки;
  - Кредит за сместувачки капацитети - инвестиции за микро, мали и средни претпријатија со седиште во Р. Македонија за купување, изградба и адаптација на мали сместувачки капацитети до 70 легла со стандард не поголем од три ѕвезди;
  - Кредит за старечки домови и градинки - микро, мали и средни претпријатија со седиште во Р. Македонија за изградба и опремување на установи за стари лица и детски градинки;
  - Кредит за општините во Р. Македонија - за реализација на проекти од ИПА компонента за прекугранична соработка.
- КРЕДИТНО ОСИГУРУВАЊЕ на:
  - Домашни побарувања (пред и по испорака);
  - Извозни побарувања (пред и по испорака);
  - Од комерцијални и политички ризици.
- ФАКТОРИНГ
  (финансиска активност со која една фирма ги продава своите побарувања од купувачите на финансиски посредник - фактор (банка, финансиско друштво итн.) по намалена (дисконтирана) вредност, а потоа факторот ги наплатува побарувањата од должниците).

2. **Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) (http://www.ebrd.com/fyr-macedonia.html):** Пристапот на ЕБОР во решавање на сложените транзициски предизвици се заснова на стратегии, политики и процедури. Разликата помеѓу земјите од регионот во кои работи Банката е голема, па таа ги приспособува своите производи и се насочува секторски за да ги задоволи конкретните пазарни потреби на секоја земја. Се развиваат и следат стратегии за земјите, поединечно за сите 27 земји во коишто работи. Исто така, Банката има и секторски политики, во кои формално се утврдува стратегијата за следниве сектори: земјоделство; енергетика; општинска инфраструктура и животна средина; природни ресурси; сопственост; шпедиција; транспорт; телекомуникации, информатика и јавни гласила.

Финансирањето проекти е основната дејност на ЕБОР. Банката обезбедува финансирање со заеми и акционерски капитал, гаранции, лизинг, поддршка на трговија и го финансира професионалниот развој преку програми за поддршка. Конкретните решенијата се креираат според потребите на клиентот и на проектот, како и според специфичната состојба во земјата, регионот и секторот. Досега, ЕБОР има доделено повеќе од 22,7 милијарди евра за проекти во приватниот и во државниот сектор.

Големите проекти на Банката се движат од 5 милиони евра до 250 милиони евра (повеќе од 20 милијарди евра се обезбедени за над 800 големи проекти). Овие проекти треба да ги исполнуваат основните услови: да бидат профитабилни и да се од значење за локалната економија, да ги задоволуваат стандардите за заштита на животната средина, да бидат дополнително финансирани од спонзори и од други ко-финансиери.

Малите проекти речиси секогаш се финансирани преку финансиски посредници, како што се комерцијалните банки, банките за микробизниси, капиталните фондови и институциите што работат со лизинг, на тој начин обезбедувајќи им на претприемачите и на малите фирми поголем пристап до финансиски средства.

Програмата за олеснување на трговијата обезбедува кредитни олеснувања во форма на гаранции од ЕБОР, издадени во корист на меѓународни комерцијални банки. Банката, исто така, обезбедува директно финансирање на банките во регионот со цел понатамошно позајмување на локалните компании за трговски активности. ЕБОР е активна со следните програми за поддршка на развојот на деловните активности на МСП:

- **Програма за управување со организациски промени** – ТАМ (се разменува менаџерски „know-how“ и се развиваат деловни способности);
- **Програма за деловни советодавни услуги** - БАС (се развива професионалниот капацитет на локалните консултанти кои ќе им обезбедуваат на МСП стручни совети за деловното извршување);
- **Заеднички виенски институт** (спроведува семинари за менаџери во претпријатија, претприемачи и владини службеници).

3. **Меѓународни донаторски организации како:**

а) Програмата за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија - UNDP (www.mk.undp.org): со чии програми и мерки за економски развој на Р. Македонија и поддршка на малите и средните претпријатија се обезбедува:

- **Промоција на одржливи вработувања;**
- **Зајакнување на ефективноста на поддршката;**
- **Локален развој;**
- **Добро владеење - испорачување подобри услуги на сите;**
- **Социјална инклузија - зајакнување на најранливите категории во општеството;**
- **Енергија и животна средина - осигурување одржлив развој.**

б) Програмата за регионален економски развој во Р. Македонија - GIZ RED (www.giz.de/en) со тековните билатерални кооперативни активности во Р. Македонија фокусирани на: **Одржлив економски раст** и **Демократизација и граѓанско општество.** ГИЗ РЕД Програмата во Р. Македонија вклучува и **Програма за регионален и локален економски развој**, програма преку која на регионалните структури им се овозможува да планираат, имплементираат и

менаџираат комплексни регионални мерки, како и мерки со среднорочно и долгорочно ЕУ финансирање и тоа на транспарентен и ефикасен начин.

в) Агенција за меѓународен развој на САД во Р. Македонија - УСАИД (www.usaid.gov) со големиот број програми и мерки, од кои најголемо значење за малите и средните компании има:

- **Програмата за економски раст,** која се фокусира на подобрување на бизнис опкружувањето и зголемување на компетитивноста на малите и средните компании во секторите со потенцијал за раст и креирање работни места. Оваа програма вклучува неколку проектни области и тоа:
  - Микро претпријатија и приватен сектор;
  - Земјоделски пазари и трговија;
  - Развојни кредити и пристапи до финансии и
  - Економски политики.

г) Швајцарска развојна соработка (SDC) и Државен секретаријат за економски работи (SECO) (www.eda.admin.ch) со програмите:

- **Добро владеење, полови и трансферзални теми** и
- **Регионална соработка.**

4. **ЕУ Фондовите** кои им се на располагање на малите и средните претпријатија во Источниот плански регион овозможуваат континуирана поддршка на развојот на македонската економија и на самите компании. ЕУ фондовите вклучуваат: Програми на заедниците, Регионални програми за Југоисточна Европа и Национални програми-ИПА Фондови. ЕУ фондовите во кои малите и средните претпријатија од Источниот плански регион можат да аплицираат за добивање финансиски и нефинансиски услуги ги вклучуваат следните програми:

   - **ХОРИЗОН 2020** (www.ec.europa.eu/programmes/horizon2020/):
     Програма за истражувања и иновации чија основна цел е да се поттикне соработката помеѓу компаниите и истражувачките институции со цел создавање конкурентни производи и конкурентни, иновативни МСП. Програмата Хоризон 2020 се однесува за периодот 2014-2020, има буџет од 79,4 милијарди евра и цели кон истражувања и иновации во индустријата и општеството;
   - **КОСМЕ** (www.ec.europa.eu/enterprise/initiatives/cosme/):
     КОСМЕ е програма за конкурентност и иновативност на ЕУ (2014-2020) и претставува компатибилна програма за компаниите (со финансиските инструменти и МСП инструментот). Главни цели на КОСМЕ програмата се:
     - Пристап до финасии за мали и средни компании;
     - Нови услуги за мали и средни компании;
     - Претприемачка култура;
     - Одржлива конкурентност на ЕУ бизнисот;
     - Интернационализација на мали и средни компании и подобрување на пристапот на ЕУ пазари;
   - **ПРОГРЕС+** (www.ec.europa.eu/):
     ПРОГРЕС+ е програма за вработување и создавање квалификуван кадар, програма која им овозможува на малите и средните претпријатија можност за градење на капацитетите на вработените;
   - **Лајф+** (www.ec.europa.eu/environment/life/funding/lifeplus):
     Лајф+ е програма за заштита на животната средина на која главен таргет ѝ се компании кои превземаат мерки за заштита на животната средина.

5. **Национални програми за поддршка на мали и средни компании:**
Во Р. Македонија постојат и неколку програми кои нудат директна поддршка на малите и средните компании од цела Македонија. Овие програми се финансирани од страна на Буџетот на Р. Македонија и вклучуваат:
   - **Програма за Рурален развој**
     Програма за Рурален развој на Агенцијата за поддршка на земјоделството на Р. Македонија која предвидува средства за изградба на хотелски објекти во рурални средини (50% грант, средства до 400.000 евра);
   - **Програма за конкурентност, иновации и претприемништво**
     Програма за конкурентност, иновации и претприемништво нуди средства за воведување на ХАСАП систем до 5.000 евра;
   - **Програма за промоција и поддршка на туризмот**
     Програма за промоција и поддршка на туризмот нуди средства за: подготвување, печатење и дистрибуција на печатен промотивен материјал; учество на туристички саеми; билборд кампањи и реклами во печатени медиуми; користење на социјални мрежи и промоција на веб.

6. **Комерцијалните банки** кои имаат свои филијали во Источен плански регион:
   - НЛБ Тутунска банка А.Д. Скопје (www.nlbtb.com.mk)
   - Стопанска банка А.Д. Скопје (www.stb.com.mk)
   - Алфа банка А.Д. Скопје (www.alphabank.com.mk)
   - Комерцијална банка А.Д. Скопје (www.kb.com.mk)
   - Охридска банка А.Д. Скопје (www.ohridskabanka.mk)
   - ПроКредит банка А.Д. Скопје (www.procreditbank.com.mk)
   - Халк банка А.Д. Скопје (www.halkbank.mk)
   - Уни банка А.Д. Скопје (www.unibank.com.mk)
   - Централна кооперативна банка А.Д. Скопје (www.ccbank.mk)
   - Шпаркасе банка А.Д. Скопје (www.sparkasse.mk)

   - **НЛБ ТУТУНСКА БАНКА** на малите и средните компании од регионот им нуди низа на финансиски услуги групирани во неколку категории:

НЛБ ТУТУНСКА БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
1.	Рамковен револвинг кредит лимит
2.	МБПР - ПКФ кредитна линија
3.	МРФП кредитна линија
4.	МБПР - Земјоделски кредитен дисконтен фонд
5.	АГРО Бизнис
6.	Кредити за деловен простор
7.	АВТО бизнис
8.	БИЗНИС ПЛУС денарски кредит
9.	Долгорочни кредити за микро и мали бизниси
10.	Кредити обезбедени со депозит
11.	Краткорочни денарски кредити
12.	Револвинг кредит
13.	Кредити за набавка на ОПРЕМА
14.	БРЗ бизнис кредит
15.	МБПР - ЕИБ кредитна линија за финансирање на МСП проекти
16.	Краткорочен кредит 6+6
17.	О2 лимит - револвинг кредит

- **Охридска Банка** нуди финансиски услуги за МСП групирани во 3 категории и тоа: краткорочни кредити, кредити на среден рок и долгорочни инвестициони кредити.

ОХРИДСКА БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
Краткорочни кредити	Денарски кредити (Business overdraft)
	Денарски кредити индексирани во ЕУР
	Девизни кредити
	Рамковен кредит
Кредити на среден рок	Денарски кредити
	Денарски кредити индексирани во ЕУР
	Девизни кредити на среден рок
Долгорочни инвестициони кредити	Денарски кредити
	Денарски кредити индексирани во ЕУР
	Долгорочни девизни кредити
Странски кредитни линии	Револвинг фонд на Заемот за креирање на нови работни места на Банката за развој при Советот на Европа
	Проект за развој на приватниот сектор на Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ) - Република Кина – Тајван
	Италијанска кредитна линија - Револвинг фонд
	Кредит за трајни обртни средства од ИКЛ-Револвинг фонд
	Проект на Македонската банка за поддршка на развој на мали и средни друштва
	Револвинг фондови формирани од средствата на кредитната линија за развој на приватниот сектор од Светска банка
	Договор за учество во кредитната линија од Советот на Европа преку МБПР
	Кредити за поддршка на конкурентност на мали и средни претпријатија
	Кредити за енергетска ефикасност
	Земјоделски дисконтен кредитен фонд
	Кредитна линија од Европска инвестициона банка преку МБПР

- **Алфа банка** ги нуди следниве финансиски услуги и инструменти кои се наменети за развој и поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија.

АЛФА БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
1.	Кредити за обртни средства
2.	Гаранции
3.	Инвестициони кредити
4.	Рамковни кредити

- **Комерцијална банка** нуди низа финансиски услуги и инструменти кои се наменети за развој и поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија. Малите и средните компании од Источниот плански регион можат да искористат некоја од следните кредитни линии достапни преку Комерцијална банка:

КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
Кредити од извори на средства на банката	Денарски кредити и денарски кредити со девизна клаузула
	Девизни кредити
Кредитни линии	Кредитна програма за поддршка на микро, мали и средни трговски друштва со средствата од посебниот кредитен фонд реализирана преку МБПР
	Кредитна линија од МБПР за учество во програмата за финансирање на извозот
	Кредити од средствата на земјоделскиот кредитен дисконтен фонд (ЗКДФ) – проект за финансиски услуги во земјоделството
	Програма за кредитирање на развојот на мали и средни претпријатија реализирана преку МБПР
	Кредитна линија од ЕИБ реализирана преку МБПР за учество во Програмата за кредитирање на мали и средни претпријатија и приоритетни проекти во износ од 100.000.000,00 евра
	Програма за кредитирање на развојот од Италијанската кредитна линија реализирана преку МБПР
	Проект „Кредитирање на правни субјекти (микро и мали претпријатија)“ за отворање на нови работни места, од средства на Агенција за вработување на РМ, а со посредство на МБПР

- **Стопанска банка** на правните лица од цела Р. Македонија, а оттаму и на малите и средните претпријатија од Источниот плански регион им ги нуди следните финансиски услуги за поддршка на нивниот раст и развој:

СТОПАНСКА БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
Кредитни производи за микро и мали бизниси	Инвестиционен кредит
	Кредит за обртен капитал
	Автомобилски бизнис кредити
	Гаранции и Акредитиви
	Кредит без обезбедување
	Дозволено пречекорување
Кредити, гаранции и акредитиви за средни и големи компании	Краткорочен кредит
	Гаранции
	Акредитиви
	Рамковен лимит
	Долгорочен или инвестиционен кредит

- **ПроКредит банка** ги нуди следните финансиски услуги за малите и средните компании од Источниот плански регион:

ПРОКРЕДИТ БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
1.	Инвестиции во основни средства, обртни средства и ликвидност
2.	Еко кредити
3.	Кредити од други извори
4.	Агро кредити
5.	Кредити за инвестиции
6.	Кредити за агромеханизација
7.	Кредитна линија за поддршка на земјоделието со средства од Земјоделски кредитен дисконтен фонд преку МБПР

- **Халк банка** на малите и средните компании од регионот им нуди широка палета на кредитни производи со специјални услови:

ХАЛК БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
1.	Кредити за обртни средства
2.	Факторинг кредит
3.	Кредити за фиксни средства
4.	Контокорентен кредит
5.	Кредити за фиксни и обртни средства од кредитни линии
6.	Денарски гаранции
7.	Девизна гаранција
8.	Акредитив
9.	Инкасо

- **Уни банка** на компаниите од регионот им нуди:

УНИ БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
1.	Рамковни кредити
2.	Кредит за обртни средства
3.	Инвестициони кредити
4.	Кредити со кеш покритие
5.	Кредит за енергетска ефикасност
6.	Дозволени пречекорувања по трансакциска сметка
7.	Револвинг кредит со Mastercard® кредитна картичка

- **Централна кооперативна банка** на компаниите од Источниот плански регион им ги нуди следните финансиски услуги и кредитни линии:

ЦЕНТРАЛНА КООПЕРАТИВНА БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
1.	Бизнис кредит: Доверба
2.	Бизнис кредит: Обрт
3.	Бизнис кредит: Раст
4.	Бизнис кредит: Микро
5.	Микро земјоделски кредит
6.	Бизнис кредит „Експорт“

- **Шпаркасе банка** на малите и средните компании од Источниот плански регион им ги става на располагање следните кредитни линии:

ШПАРКАСЕ БАНКА - Кредитни линии и финансиски услуги за МСП	
Краткорочни кредити на Шпаркасе банка	Краткорочен кредит за ликвидност
	Краткорочен кредит за обртни средства
	Краткорочен кредит обезбеден со минимум 100% депозит, банкарска гаранција и хартии од вредност издадени од Р. Македонија
	Откуп на побарувања
	Краткорочен револвинг кредит
	Краткорочен повеќенаменски обврзувачки лимит
Долгорочни кредити	Кредити за трајни обртни средства
	Долгорочен повеќенаменски обврзувачки лимит
	Инвестициски кредити
	Финансирање на проекти за производство на електрична енергија од обновливи извори
Кредитни линии во соработка со други финансиски институции	Кредитни линии преку МБПР
	Кредитни линии преку ЕБОР

7. **Министерство за финансии** (www.finance.gov.mk)[5]

8. **Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството (АПРЗ)** (www.agencija.gov.mk) преку системот на давање советодавни услуги на земјоделските стопанства има за цел да овозможи трансфер на знаења и информации, како и нивна имплементација кај земјоделските стопанства во насока на подобрување на квалитетот и квантитетот на земјоделското производство со економска оправданост, конкурентност на македонските пазари во ЕУ и пошироко, одржлив развој на земјоделството во руралните подрачја, како и поддршка во развојот и реализацијата на аграрната политика со одржување на база на податоци од земјоделски стопанства преку теренски посети. АПРЗ е директно одговорна за ИПАРД фондовите кои задолжително се трошат по утврдените мерки во ИПАРД Програмата за:

   - **Мерка 101** - Инвестиции во земјоделските стопанства за нивно преструктуирање и надградба до стандардите на Европската унија;
   - **Мерка 103** - Инвестиции во преработката и пласман на земјоделските и земјоделско-прехранбените производи за нивно преструктуирање и надградба до стандардите на Европската унија и
   - **Мерка 302** - Инвестиции за диверзификација и развој на руралните економски активности.

[5] Подетални информации за Министерство за финансии може да се најдат на страна бр.27 од оваа Програма

9. **Фонд за иновации и технолошки развој (ФИТР)** (www.fondzainovacii.mk)
Фондот за иновации и технолошки развој ги поттикнува иновациите преку обезбедување дополнителни извори за финансирање на иновациите со помош на следните инструменти:

   - **Кофинансирани грантови за старт-ап, спин-оф трговски друштва и иновации**
     инструмент наменет за финансирање на новоосновани, микро, мали и средни компании регистрирани во Република Македонија, а со цел поттикнување на иновативноста кај компаниите, имплементирање на иновативни решенија и поддршка на компании кои имаат висок потенцијал за раст, како и пренесување на резултатите од научните истражувања во апликативни, односно комерцијални активности преку формирање на спин-оф компании;
   - **Кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации кофинансирани грантови за трансфер на технологии**
     обезбедува финансирање до максимум 85% од вкупниот буџет за проектот, до максимален износ од 30.000 евра.
   - **Кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации**
     инструмент наменет за микро, мали и средни претпријатија што сакаат да развијат иновативен производ или процес, сами или во соработка со друга компанија или установа која врши високообразовна, односно научноистражувачка дејност. Инструментот ќе биде наменет за мали и средни претпријатија регистрирани во Република Македонија со цел да се реализираат и имплементираат иновативни решенија, иновативни процеси и да се воведе иновацијата во компаниите, вклучувајќи поддршка за компании со висок потенцијал за раст;
   - **Кофинансирани грантови за трансфер на технологии**
     Инструментот има за цел да ја поттикне имплементацијата на нови иновативни и подобрени технологии, know-how и технолошки процеси. Со овој инструмент се очекува да се постигне долгорочен позитивен придонес за развојот на националната економија, подобрување на конкурентноста преку технолошки и оперативни унапредувања и обезбедување нови работни места. Инструментот е наменет за финансирање на програми за воведување на иновативни и напредни технологии во малите и средни претпријатија основани во Македонија. Програмите за трансфер на технологии се фокусирани на помагање на малите и средни претпријатија да ја подобрат нивната продуктивност, да ги зголемат стандардите за квалитет и да воведат процеси за развој на нови производи;
   - **Техничка помош преку деловно-технолошки акцелератори**
     Фондот преку техничка помош ќе го поддржи формирањето на деловно-технолошки акцелератори, субјекти за пружање инфраструктурна поддршка на иновациската дејност според Законот за иновациска дејност, со цел акцелерација на претприемништвото преку поддршка на физички лица кои сакаат да основаат трговско друштво, како и веќе основани компании во нивната почетна фаза (кои постојат не повеќе од шест години) преку обезбедување на едукативна, логистичка и финансиска помош.

10. **Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој (АФПЗРР)** (www.ipardpa.gov.mk) овозможува ефикасно управување со финансиските средства како од Буџетот на Р. Македонија, така и со средствата од претпристапната помош на ЕУ наменети за руралниот развој. Таа ги вклучува следните сектори кои се директно поврзани со претпристапната помош на Европската унија за рурален развој:
    - Сектор за внатрешна ревизија;
    - Сектор за одобрување на плаќања;
    - Сектор за контрола;
    - Сектор за финансиски прашања и
    - Сектор за општи и правни работи.

Надлежностите на АФПЗРР вклучуваат:

- Извршување на мерките за директните плаќања во земјоделството;
- Интервенции на пазарот на земјоделски производи;
- Имплементација на производните квоти;
- Извршување на мерките за рурален развој;
- Реализација на средствата од претпристапната помош на Европската унија за рурален развој;
- Спроведување на мерките на државна помош во земјоделството.

6. ПОТРЕБИ НА МИКРО, МАЛИ И СРЕДНИ КОМПАНИИ, ОРГАНИЗАЦИИ И ИНСТИТУЦИИ ЗА ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ СО СЕДИШТЕ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Една од најважните активности при изготвувањето на *Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион* (2015-2020) беше спроведување на Истражување за потребите на микро, мали и средни компании, организации и институции за поддршка на бизнис секторот со седиште во регионот. Ова истражување претставува и основа за создавањето на Акциски план за развој и поддршка на бизнис секторот на Источен плански регион (2015 -2016).

Истражувањето беше спроведено на примерок од 84 микро, мали и средни компании од Источниот плански регион. Резултатите од истражувањето покажаа дека клучни предизвици со кои се соочуваат компаниите од регионот се:

- **Тешкиот пристап до финансии;**
- **Ненавремена наплата на побарувањата;**
- **Нелојалната конкуренција;**
- **Наоѓање нови клиенти за проширување на бизнисот;**
- **Усогласувањето на работењето со законските и подзаконските акти, правила и прописи;**
- **Селективните контроли од инспекциските органи;**
- **Недостигот на адекватни вештини за управување со бизнисот.**

Во Источниот плански регион се задржува трендот на самовработување затоа што се мора, не затоа што се сака, што е причина за многуте проблеми со кои подоцна во работењето се соочува и самиот бизнис и неговиот основач. Важно е да нагласиме дека мнозинството компании работат во сектор кој се карактеризира со ниска извозна стапка и дека исклучително мал, незначаен дел од нив работат во полето на високата технологија и интелектуалните услуги. Интересен е фактот што половината од анкетираните сопственици на компаниите вклучени во истражувањето, при споредбата на своите бизниси со бизнисите од нивното опкружување од иста или блиски дејности, се изјаснија дека имаат помал број вработени, помал број клиенти и помала заработка. Ова, од една страна, имплицира скромност, но од друга страна е претставување на своите компании како жртви на приликите.

Наспроти ова е податокот за скромните продажни вештини, што се гледа од следново: на барањето да ги посочат своите компетитивни предности повеќето сопственици на бизниси даваа едноставни, редундантни и монотони одговори, наместо со страст и величење да зборуваат за производите и услугите кои ги нудат. Како надоврзување на верувањето дека економските прилики ја прават незавидна состојбата на бизнис секторот, се изјавите на голем дел од менаџерите на интервјуираните компании во кои најголема важност за успешно водење на бизнис во Источниот плански регион има економското опкружување и пристапот до финансии, наспроти менаџерските, деловните вештини и регрутирањето компетентен кадар.

Менаџерите и сопствениците на компаниите беа замолени да ги рангираат 12 аспекти од работењето според важноста за нивното работење со тоа што рангирањето го вршеа од 1 - најмалку важно до 5 - најважно. Според ова истражување, најголема важност за успешно функционирање на бизнисот има економското опкружување кое доби просечна оценка од 4.29, по што следува обезбедувањето на финансии со просечна оценка од 4.20.

Аспекти на работењето	Важност на аспектот врз работењето на компанијата
Економско опкружување	4.29
Обезбедување на финансии	4.20
Продажба	3.98
Даноци, ДДВ, фирмарина и сл.	2.87
Регрутација на вработени	1.81
Законски регулативи	3.73
Ќирија	2.50
Конкуренцијата	2.62
Менаџерско искуство и вештини	3.23
Деловни вештини	3.14
Пензиско и здравствено осигурување	3.17
Инспекции и инспекциски надзори	2.93

Табела 8: Важност на различните аспекти на работењето врз функционирањето на компаниите

Во поглед на потребите од финансиски и нефинансиски услуги кои малите и средните компании ги имаат, речиси сите анкетирани компании се изјаснија дека првично од најголем интерес е како да дојдат до грантови и кредити за раст на бизнисот. Преовладува мислењето дека на компаниите повеќе им се потребни услуги од финансиска природа, иако голем број од сопствениците на компаниите изјавија дека имаат реална потреба и за услуги од нефинансиска природа како: обуки, тренинзи за градење на капацитетите на вработените, истражувања и анализи кои би им дале појасна слика за македонскиот и меѓународните пазари, како и услуги за поврзување со компании од другите плански региони во Р. Македонија, Балканот и земјите од ЕУ.

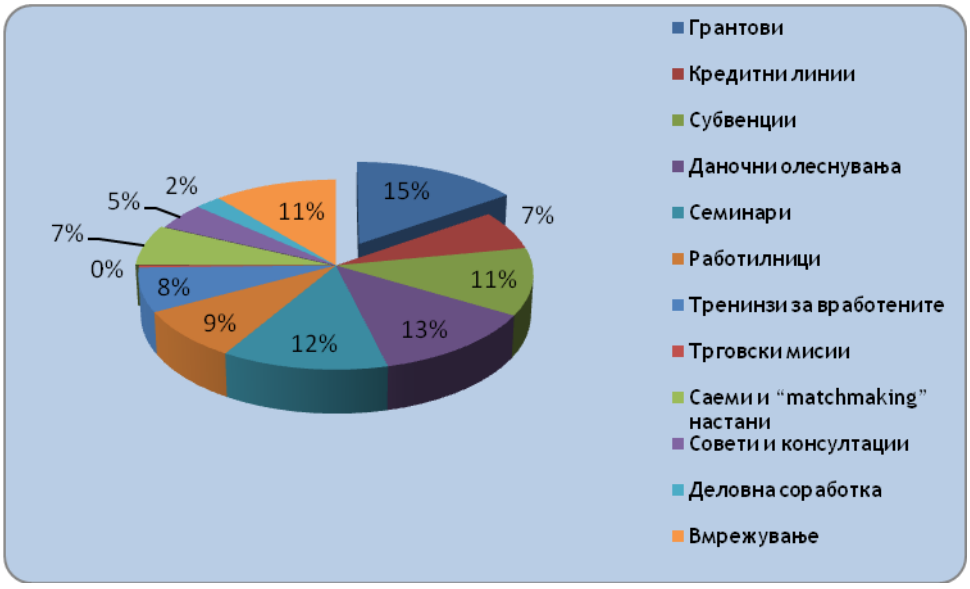

Слика 1. Преглед на потребите од финансиска и нефинансиска природа на компаниите од Источен плански регион

Во поглед на потребата од специфични обуки и тренинзи, состојбата е следна: 16% од интервјуираните компании ја истакнаа потребата за обуки од областа на

маркетингот, додека пак по 15% истакнаа потреба за обуки и тренинзи од областа на продажбата и обуки од областа на управување на компании / менаџерски вештини.

Слика 2. Преглед на потребите од нефинансиска природа на компаниите од Источен плански регион

Во овој дел компаниите имаа можност и самите да наведат специфични обуки, тренинзи и активности кои им се потребни за нивното работење при што беа истакнати: Обуки за искористување на националните и ЕУ фондовите, Вмрежување со компании од Р. Македонија и светот, Обуки за деловна и работна етика, Наплата на побарувања, Формирање на цени и ценовни стратегии, Иновации, Рурален развој, ИПАРД програми, Подготовка на тендерски документи, Обезбедување на финансии, Односи со јавност и Организирање на настани. Некои компании имаат потреба и за специфични обуки од делокругот на нивното работење, како: обуки за пчеларство, фризерски техники и др.

Во поглед на Менторските услуги кои им се потребни на малите и средните претпријатија од Источниот плански регион анкетираните менаџери искажаа многу помала заинтересираност за користење на ментори и менторски услуги, споредено со заинтересираноста за присуство на обуки и тренинзи. Во поглед на областите во кои компаниите би користеле менторски услуги, најголема потреба се забележува за областите: Управување со компанијата, Менаџерски вештини и Маркетинг, Промоција и Продажба.

Слика 3. Преглед на областите во кои компаниите од Источен плански регион би користеле менторски услуги

Исто како и кај обуките и тренинзите, и овде компаниите изразија потреба за менторски услуги од специфични области, како: Деловна и работна етика, Наплата на побарувања, Иновации, Имплементација на ИПАРД, Технологија на производство.

Речиси сите сопственици на компании од Источниот плански регион вклучени во истражувањето изјавија дека се запознаени со работата на Центарот за развој на Источен плански регион. Малите и средните компании се добро запознаени и со програмите за финансиска и нефинансиска поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија и со ЕУ фондовите кои им стојат на располагање. Така, дури 46 од анкетираните компании изјавија дека потполно се запознаени со државните и останатите програми за финансиска и нефинансиска поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија, а 30 компании истакнаа дека само делумно се запознаени со државните и останатите програми за финансиска и нефинансиска поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија.

Целосна запознаеност со државните и останатите програми за финансиска и нефинансиска поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија	46 компании
Делумна запознаеност со државните и останатите програми за финансиска и нефинансиска поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија	30 компании
Неинформираност за државните и останатите програми за финансиска и нефинансиска поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија	8 компании

Табела 9. Степен на запознаеност со државни и останати програми за финансиска и нефинансиска поддршка на приватниот сектор во Р. Македонија

Карактеристично е тоа што, и покрај големата запознаеност со финансиските и нефинансиските програми кои им стојат на располагање, многу мал број компании изјавија дека се обиделе да дојдат до некоја поволност од овие програми. Како причина за оваа состојба, менаџерите на анкетираните компании, ја истакнаа сложената и комплицирана процедура не само за добивање финансиска поддршка, туку и комплицираната процедура за повраќ на средствата од одредени фондови, преголеми и предолги административни процедури.

Во поглед на информациите кои им се потребни за секојдневното работење, најголемиот број компании информациите за работењето и водењето на компанијата ги добиваат од своите сметководители на кои целосно се потпираат. Од друга страна, сметководителите и сметководствените компании кои беа вклучени во истражувањето се жалат на постојаните промени во регулативите и законите како и на очекувањата на нивните клиенти-сопственици на бизниси да бидат упатени не само во сметководствениот дел од работењето, туку и во полето на менаџирањето на компанијата и во полето на деловно право, притоа задржувајќи ја цената на нивните услуги.

Истражувањето покажа дека и покрај мерките на Владата на Р. Македонија и меѓународните организации, како на пример УНДП за обезбедување на почетен капитал во форма на грант за самовработување, недостатокот од финансии во Источниот плански регион е повеќе од очигледен. Според познавачите на приликите, потребни се извори на средства кои нудат флексибилни услови, прилагодени на секој бизнис одделно. Во времето кога компаниите би добиле финансии за инвестирање во производи, услуги и производни процеси да им се додели ментор или консултант кој ќе работи со сопственикот во насока на економично менаџирање со финансиите и правење план за профит кој е реален и остварлив во тековните услови и прилики. Што се однесува до следниот предизвик - наоѓање нови клиенти и нови пазари, потребни се едукации со цел разбирање на пазарот и како тој функционира како би можеле самите да согледаат можности во опкружувањето и да добијат консултант/и со кои би работеле на кристализација на визијата и дефинирање на јасни чекори за постигнување на целта.

Резултатите од истражувањето покажаа дека сопствениците на компаниите исклучително малку вложуваат во користење (консултирање) на експерти за водење на нивниот бизнис, меѓутоа, подготвени се во иднина да издвојат време за учество на обуки, предавања или тренинзи на кои ќе усвојат нови знаења и вештини како би обезбедиле попрофитабилен бизнис.

Спроведените истражувања овозможија детерминирање на следните приоритетни мерки за Програма за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2020):

Приоритетна Мерка 1	**Поврзување на малите и средните претпријатија од Источен плански регион - стратешки партнерства**
Приоритетна Мерка 2	**Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион**
Приоритетна Мерка 3	**Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион**
Приоритетна Мерка 4	**Поддршка на занаетчиството и традиционалното производство во Источен плански регион**
Приоритетна Мерка 5	**Унапредување на капацитетите на МСП од Источен плански регион**
Приоритетна Мерка 6	**Поддршка на иновации во Источен плански регион**

Деталниот преглед на приоритетните мерки и предложените активности за нивно остварување со: специфични цели, индикатори, буџет, временска рамка за секоја активност се дадени во *Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2020)*.

7. АКЦИСКИ ПЛАН
за спроведување на
Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот
во Источен плански регион (2015 -2020)

Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион е создаден врз основа на *Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015 - 2020)* и спроведените истражувања на состојбата со приватниот сектор во Источниот плански регион. Акцискиот план претставува детален акциски план за поддршка, обуки, тренинг и вмрежување на правните субјекти од Источниот плански регион, поттикнување на претприемништвото помеѓу младите и жените во регионот и иновативноста.

Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион е изготвен согласно спроведените деск истражувања и добиените наоди од спроведените теренски истражувања:

- Истражување на приватниот сектор од Источен плански регион кое се спроведе на примерок од 84 случајно избрани микро, мали и средни претпријатија кои активно функционираат во Источниот плански регион. Истражувањето беше спроведено од тим на искусни интервјуери кои истото го спроведоа со помош на претходно изготвен прашалник од страна на економскиот оператор: *Анкетен прашалник за бизнис секторот*. Овој Анкетен прашалник содржи прашања со кои се утврдија конкретните потреби и проблеми со кои се соочуваат микро, малите и средните компании: причини за започнување со бизнисот, оценка на успехот на работењето со очекувања за во иднина, проблеми во работењето и аспекти кои треба да се унапредат, извори на финансирање, степен на информираност за државни и други програми за поддршка (финансиски и нефинансиски), клучни потреби од информации и начин на доаѓање до истите.

- Истражување на Институциите за поддршка на бизнис секторот кое се спроведе на примерок од 10 случајно избрани институции и организации за поддршка на бизнис секторот кои функционираат во Источниот плански регион. Ова истражување се спроведе по пат на полуструктурирано интервју водено од страна на истражувачи од тимот на економскиот оператор. Анкетниот прашалник содржи прашања со чија помош се утврдија услугите кои овие институции му ги даваат на бизнис секторот, барањата кои ги добиваат од бизнис заедницата, а на кои не можат да одговорат, како и прашања кои помогнаа при утврдување на потребите на овие институции и начините на кои Регионалниот бизнис центарот при Центарот за развој на Источен плански регион би можел да се вклучи и да им помогне.

Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион има за цел да овозможи имплементација на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот преку дефинирање на Приоритетни мерки и активности кои ќе помогнат во имплементирањето на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион.

Акцискиот план вклучува шест главни Приоритетни мерки, а секоја од овие 6 Приоритетни мерки вклучува активности кои ќе придонесат кон нивно остварување. Активностите вклучуваат детален опис на целите, индикатори на успешност, временската рамка за нивно имплементирање, буџетот и изворите на финансирање, чинители и потенцијални ризици по нивната имплементација.

Приоритетните мерки и активности кои се дел од овој Акциски план се развиени согласно СМАРТ принципот.

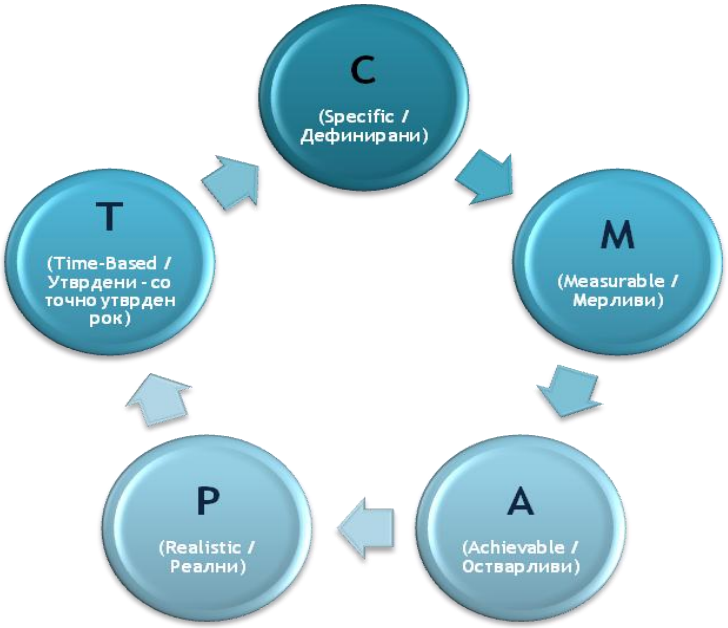

Слика 4: Сликовит приказ на СМАРТ принципот

- ✓ Шестте Приоритетни мерки кои се дел од овој Акциски план се прецизно **дефинирани** и содржат специфични активности кои придонесуваат кон остварување на соодветната приоритетна мерка, а со тоа и кон остварувањето на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион.
- ✓ Секоја активност во рамките на дефинираните шест Приоритетни мерки е поврзана со **мерливи** индикатори кои ќе овозможат увид во успешноста на имплементацијата на секоја активност во рамките на приоритетните мерки.
- ✓ При дефинирањето на приоритетните мерки и активностите во рамки на нив, креаторите на оваа Програма и Акциски план посветија посебно внимание на **остварливоста** на секоја од нив. Дефинираните Приоритетни мерки и активности се во согласност со детерминираните потреби на приватниот сектор во Источниот плански регион, со среднорочните цели, мерки и активности на Програма за развој на Источниот плански регион (2015-2019), постоечката инфраструктура, финансиските и нефинансиските потенцијали.
- ✓ Дефинираните приоритетни мерки и активности за Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во ИПР се **реални** и дефинирани согласно актуелните потреби на бизнис секторот. Приоритетните мерки се во согласност со сите релевантни стратешки документи за Источниот плански регион, а се реално поставени и согласно капацитетите на човечките и останатите потребни ресурси за нивна имплементација.
- ✓ Секоја поединечна активност во рамките на дефинираните 6 Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион е поврзана со **точно утврден временски рок** за нејзина имплементација.

Шестте главни Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион се:

Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во ИПР	
Приоритетна Мерка 1	Поврзување на малите и средните претпријатија од Источен плански регион - стратешки партнерства
Приоритетна Мерка 2	Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион
Приоритетна Мерка 3	Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион
Приоритетна Мерка 4	Поддршка на занаетчиството и традиционалното производство во Источен плански регион
Приоритетна Мерка 5	Унапредување на капацитетите на малите и средните претпријатија од Источен плански регион
Приоритетна Мерка 6	Поддршка на иновации во Источен плански регион

Табела 10: Приоритетни мерки на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во ИПР

Дефинираните Приоритетни мерки се во согласност со дефинираните среднорочни цели и мерки на *Програмата за развој на Источен плански регион (2015-2019)*:

Среднорочна цел 1: <u>Економски развиен регион, пошироко препознаен како атрактивен за инвестирање</u>

Мерка 1.1.1. Мапирање на конкурентските предности на регионот

Мерка 1.1.2. Прилагодување на понудата на пазарот на трудот кон потребите на инвеститорите

Мерка 1.1.4. Промоција на регионот и на неговите конкурентски предности

Мерка 1.2.1. Поттикнување на приватната иницијатива и малиот бизнис

Мерка 1.2.3. Подигање на капацитетот на бизнисите за пристап до развојните фондови

Приоритетна Мерка 1:

Поврзување на малите и средните претпријатија од Источен плански регион - стратешки партнерства

Првата приоритетна мерка од Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион има за цел градење на стратешки партнерства преку поврзување на малите и средните претпријатија од Источниот плански регион со компании од другите региони во Р. Македонија како и со компании од земјите од Балканот и Европската унија. Вмрежувањето на компаниите со цел остварување соработка е еден од основните постулати за раст и развој на компаниите од еден регион, а со тоа и за економски развој на самиот регион. Оваа приоритетна мерка содржи: активности кои предвидуваат организирање на Б2Б средби помеѓу компаниите од Источниот плански регион и компаниите од другите региони во Р. Македонија; трансфер на знаења и вештини од меѓународни на компании од Источниот плански регион; создавање на Регионална кластерска мрежа на Источниот плански регион и создавање на Кластер за Креативна индустрија.

Прегледот на предложени активности во рамки на Приоритетната Мерка 1: **Поврзување на малите и средните претрпијатија од Источен плански регион - стратешки партнерства** е даден во следната табела:

Приоритетна мерка 1: Поврзување на малите и средните претпријатија од Источен плански регион - стратешки партнерства	
1.1.	Организирање Б2Б средби помеѓу МСП од ИПР со компании од другите региони од Р. Македонија
1.2.	Трансфер на знаења и вештини од меѓународни компании и експерти на МСП од Источен плански регион
1.3.	Создавање на онлајн портал за поврзување на компании од Источен плански регион со мултинационални корпорации со филијали во Балканските земји
1.4.	Создавање Регионална кластерска мрежа
1.5.	Дисеминација на ЕУ практики во Источен плански регион
1.6.	Создавање на Кластер за креативна индустрија

Табела 11: Активности во рамки на Приоритетна мерка 1

Приоритетна Мерка 2:

Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион

Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион е следниот дефиниран приоритет за бизнис секторот од Источниот плански регион. Растот и развој на компаниите од Источниот плански регион е условен од добро деловно опкружување и развој на бизнис клима во регионот, па, оттаму, во овој Акциски план е предвидено: изготвување Анализа на деловното опкружување во регионот; создавање Мрежа на Бизнис Ангели; изготвување студија за утврдување на неискористени локации и деловни објекти на поранешни претпријатија и задруги. Имплементацијата на овие активности има за цел унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источниот плански регион на Р. Македонија.

Приоритетна Мерка 2: Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион	
2.1.	Анализа на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион
2.2.	Создавање Мрежа на Бизнис Ангели
2.3.	Студија за утврдување на неискористени локации и деловни објекти на поранешни претпријатија и задруги
2.4.	Подобрување на поддршката при воспоставување деловна инфраструктура
2.5.	Промотивни активности за унапредување на деловното опкружување на ИПР

Табела 12: Активности во рамки на Приоритетна мерка 2

Приоритетна Мерка 3:
Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион

Третата приоритетна мерка од Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион има за цел имплементација на активности кои ќе овозможат поддршка на претприемништвото во Источен плански регион. И покрај големите напори на Владата на Р. Македонија за стимулирање на претприемничкиот дух, посебно помеѓу младите лица и жените, бројот на претприемачи во Источниот плански регион на Р. Македонија е сè уште многу мал. Наместо да размислуваат за основање на сопствени бизниси, младите луѓе од Источниот плански регион или чекаат вработување во јавниот сектор или се одлучуваат да го напуштат регионот. Спроведените истражувања покажаа и дека е многу мал бројот на компании во регионот кои работат „претприемачки“, па, оттаму, посебно внимание во овој Акциски план е ставено на поддршка на претприемништвото и развој на претприемничкиот дух во Источниот плански регион. Приоритетната Мерка бр. 3 од овој Акциски план: **Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион** предвидува имплементација на следните активности:

Приоритетна мерка 3: Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион	
3.1.	Промоција на Женското претприемништво во Источниот плански регион
3.2.	Анализа на карактеристиките на претприемништвото во Источниот плански регион
3.3.	Стратегија за развој на претприемништвото во Источниот плански регион
3.4.	Промотивна кампања за промоција на претприемништвото и малиот бизнис во регионот
3.5.	Организирање Натпревар по Претприемништво помеѓу средните училишта во Источниот плански регион
3.6.	Организирање натпревар „Биди претприемач - започни свој бизнис“
3.7.	Организирање на настан „Претприемач на годината во Источен плански регион“
3.8.	Развој на Социјално претприемништво во Источен плански регион
3.9.	Активности во рамки на Европска недела на МСП 2015 во ИПР
3.10.	Активности во рамки на Глобалната Недела на Претприемништво
3.11.	Школа за млади претприемачи

Табела 13: Активности во рамки на Приоритетна мерка 3

Приоритетна Мерка 4:

Поддршка на занаетчиството и традиционалното производство во Источен плански регион

Посебно внимание во Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион е посветено на занаетчиството и традиционалното производство преку Приоритетната мерка бр. 4: **Поддршка на занаетчиството и традиционалното производство во Источен плански регион**. Источниот плански регион во минатото изобилувал со вариетет од занаети и занаетчии и производители на традиционални производи, но со текот на времето нивниот број значително се намалил, а дел од занаетите во регионот се во фаза на изумирање. Оттаму, оваа приоритетна мерка во Акцискиот план содржи активности кои имаат за цел нудење на поддршка на занаетчиите и производителите на традиционални производи во Источниот плански регион.

Приоритетна мерка 4: Поддршка на занаетчиството и традиционалното производство во Источен плански регион	
4.1.	Основање на Занаетчиски претприемачки центар
4.2.	Создавање на онлајн портал за традиционални производи произведени во Источен плански регион
4.3.	Поддршка на автентични занаети, Занаетчиско производство и занаетчиски услуги преку субвенционирање
4.4.	Студија за традиционални занаети во Источниот плански регион

Табела 14: Активности во рамки на Приоритетна мерка 4

Приоритетна Мерка 5:

Унапредување на капацитетите на малите и средните претпријатија од Источен плански регион

Со цел овозможување на континуиран раст и развој на малите и средните претпријатија од регион, неопходно е унапредување на нивните капацитети. Спроведените истражувања на бизнис секторот од Источниот плански регион покажаа дека на компаниите од регионот им е потребно унапредување на продуктивноста на работната сила, но и подобрен пристап кон повисоки форми на финансирање на нивниот развој. Компаниите изразија потреба и од специфични стручни профили на човечки ресурси, односно од т.н. дефицитарни струки. Спроведеното истражување покажа и дека е мал бројот на компании кои водат грижа за енергетската ефикасност и примената на Меѓународните стандарди за квалитет, па оттаму Приоритетната мерка 5 од овој Акциски план вклучува активности за промоција и стимулирање на истите. Приоритетната мерка бр. 5: **Унапредување на капацитетите на малите и средните претпријатија од Источен плански регион** вклучува имплементација на следните активности:

Приоритетна мерка 5: Унапредување на капацитетите на малите и средните претпријатија од Источен плански регион	
5.1.	Истражување за потребите на компаниите од Источниот плански регион од поедини стручни профили
5.2.	Унапредување на продуктивноста на работната сила
5.3.	Стимулирање на менторство за дефицитарни струки
5.4.	Стимулирање кон Енергетска ефикасност и користење на природни ресурси
5.5.	Стимулирање на примена на Меѓународните стандарди за квалитет во компаниите од Источен плански регион
5.6.	Зголемен пристап до повисоки форми на финансирање на развојот на компаниите од Источен плански регион
5.7.	Информативни настани за МСП

Табела 15: Активности во рамки на Приоритетна мерка 5

Приоритетна Мерка 6:
Поддршка на иновации во Источен плански регион

Последната дефинирана Приоритетна мерка во Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион има за цел обезбедување поддршка на иновациските активности на бизнис секторот од Источниот плански регион. Иновациските активности на бизнис секторот се неопходни за економски развој, не само на компаниите, туку и на самиот регион. Оваа приоритетна мерка содржи активности за: изработка на стратегија за иновациска активност во Источниот плански регион; поддршка на иновации и иновациска активност помеѓу компаниите од Источниот плански регион; организирање на Б2Б средби помеѓу иновативни компании од Источниот плански регион и иновативни компании од Балканот и земјите од ЕУ; организација на мини саем за Иновации во Источниот плански регион. Прегледот на предложени активности во рамки на Приоритетната мерка 6: **Поддршка на иновации во Источен плански регион** е даден во следната табела:

Приоритетна мерка 6: Поддршка на иновации во Источен плански регион	
6.1.	Изработка на Стратегија за Иновациска активност во Источен плански регион
6.2.	Поддршка на Иновации и Иновациска активност во Источниот плански регион
6.3.	Организирање Б2Б средби помеѓу иновативни компании од Источниот плански регион и иновативни компании од Балканот и земјите од ЕУ
6.4.	Мини саем на иновации

Табела 16: Активности во рамки на Приоритетна мерка 6

Деталниот преглед на Акцискиот план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион со опис на предлог активностите, временската рамка за нивно имплементирање, чинители, буџетот и изворите на финансирање за периодот 2015 - 2020 е даден во табеларните прегледи:

Приоритетна Мерка: 1. Поврзување на малите и средните претпријатија од Источен плански регион - стратешки партнерства								
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
1.1.	Организирање Б2Б средби помеѓу МСП од ИПР со компании од другите региони во Р. Македонија	Поврзување на МСП од ИПР со компании од другите региони со цел започнување деловна соработка	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Сојуз на Стопански комори / - МСП од ИПР - МСП од Р. Македонија	4 (четири) Б2Б средби во Источен плански регион	240.000	- Интернационални донорски организации во Р.Македонија - Стопанска комора на Р. Македонија	Незаинтересираност на МСП од другите региони на Р. Македонија за соработка со МСП од Источен плански регион	Јануари 2016 - Декември 2020
1.2.	Трансфер на знаења и вештини од меѓународни компании и експерти на МСП од Источен плански регион	Зголемување на продуктивноста и профитабилноста на компаниите	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС / - Бизнис сектор од ИПР	Најмалку 3 компании од ИПР кои искористиле ваква поддршка	1.200.000	- Влада на Р. Македонија - Европска банка за обнова и развој	Дискрепанца во производствените процеси меѓу нашите и странските компании	Јануари 2016 - Декември 2020
1.3.	Создавање на онлајн портал за поврзување на компании од ИПР со мултинационални корпорации со филијали во Балканските земји	Вмрежување на МСП од ИПР со мултинационални корпорации со филијали во Балканските земји	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - Бизнис сектор од ИПР	- Создаден веб портал за вмрежување на компаниите - Зачленети најмалку 12 балкански компании - Зачленети најмалку 50 компании од ИПР	120.000	- Интернационални донорски организации во Р. Македонија - ЕУ Фондови - Европска банка за обнова и развој	Незаинтересираност на компаниите од Балканските и Европските земји за зачленување на ваков портал	Јануари 2016 - Декември 2020
1.4.	Создавање Регионална кластерска мрежа	Унапредување на кластерско здружување во Источниот плански регион	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - Кластери од ИПР	Најмалку 5 кластери од ИПР зачленети во Регионалната кластерска мрежа	90.000	- Интернационални донорски организации во Р. Македонија - Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М	Ограничени познавања и неискуство во поглед на здружувањето на кластерите	Јануари 2016 - Декември 2020

1.5.	Дисеминација на ЕУ практики во Источен плански регион	Изнаоѓање на најдобрите практики од земјите од ЕУ за вмрежување на малите и средните компании	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Компании за спроведување истражување / - Бизнис сектор од ИПР	Изготвена анализа за најдобри ЕУ практики за вмрежувањето на малите и средните компании	240.000	- Интернационални донорски организации во Р. Македонија - ИПА Програма - ЕУ Фондови	Ригидност на компаниите од ИПР и отпор кон промени	Јануари 2016 - Декември 2020
1.6.	Создавање на Кластер за Креативна индустрија	Здружување на претставници од креативните индустрии	- ЦРИПР - Регионален бизнис Центар на ИПР Партнери од Р. Бугарија / - Претставници на компании од Креативната индустрија од Р. Македонија и Р. Бугарија	- Регистриран Кластер за Креативна индустрија - Изготвена петгодишна Програма и Акциски план	190.000	- ИПА Програма за прекугранична соработка со Р. Бугарија, - Општина Штип - ЦРИПР	Ограничени финансиски ресурси	Јули - Декември 2015

Приоритетна мерка: 2. Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион								
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
2.1.	Анализа на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион	Утврдување на тековната состојба во ИПР во поглед на деловното опкружување	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС - Компании за истражување на јавното мислење / - Бизнис сектор од ИПР	Изработен и издаден стратешки документ: „Анализа на деловно опкружување во ИПР“	180.000	- Донорски организации во Р. Македонија - ЦРИПР - Општини од ИПР	Воздржаност во поглед на споделените информации за деловната клима во регионот	Јануари - Декември 2016
2.2.	Создавање Мрежа на Бизнис Ангели	Финансиска поддршка на МСП од ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС / - Бизнис сектор од ИПР	Најмалку 3 Бизнис Ангели вклучени во Мрежата	400.000	-Интернационални донорски организации во Р. Македонија - ЕУ Фондови	- Непознавање на принципот на функционирање на Бизнис Ангелите - Ограничени финансиски ресурси	Јануари 2016 - Декември 2020
2.3.	Студија за утврдување на неискористени локации и деловни објекти на поранешни претпријатија и задруги	Утврдување на дополнителни можности за инвестирање во ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС / - Бизнис сектор од ИПР	Изготвена студија за утврдување на неискористени локации и деловни објекти на поранешни претпријатија и задруги	240.000	- Интернационални донорски организации во Р. Македонија -ЕУ Фондови	Непостоење на релевантни податоци за локации и деловни објекти на поранешни претпријатија и задруги	Јануари 2016 - Декември 2020
2.4.	Подобрување на поддршката при воспоставување деловна инфраструктура	Зголемување на капацитетите на вработените во локалните самоуправи во поглед на градежниот менаџмент	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - ЕЛС	- Еднодневна обука за градежен менаџмент	50.000	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	Незаинтересираност на вработените во локалните самоуправи за ваков вид обука	Септември - Декември 2015
2.5.	Промотивни активности за унапредување на деловното опкружување на ИПР	Зголемување на свесноста на бизнис секторот за ЦРИПР и услугите кои истиот ги нуди за приватниот сектор	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / МСП од ИПР	- Социјални медиуми - ПР настани - Промотивни материјали(флаери, папки, пенкала)	212.000	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	Недостиг на финансиски ресурси за континуирана промоција	Септември - Декември 2015

Приоритетна мерка: 3. Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион							
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
3.1.	Промоција на Женското претприемништво во Источен плански регион	Зголемување на бројот на жени претприемачи во ИПР	- ЦРИПР - Регионален Бизнис Центар на ИПР - Приватни провајдери на тренинзи и обуки / - Женска популација од ИПР	- Имплементирана промотивна кампања за женско претприемништво - Организирани 3 Претприемачки тренинзи во 3 општини од ИПР - Најмалку 7 нови Претприемачки бизниси основани од жени	300.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М. - Интернационални донаторски организации во Р. М. - Европска банка за обнова и развој	- Недоволна свесност на женската популација од ИПР за важноста на претприемништво-то - Недоволна подготвеност за започнување сопствени бизниси	Јануари 2016 - Декември 2020
3.2.	Анализа на карактеристиките на претприемништвото во Источниот плански регион	Утврдување на реалната состојба во ИПР во поглед на Претприемништвото	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС - Компании за истражување на јавното мислење / - Претприемачки компании од ИПР - Потенцијални претприемачи	Изработен и издаден стратешки документ: „Анализа на карактеристиките на претприемништвото во Источниот плански регион“	190.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М. - ИПА Програма -Интернационални донаторски организации во Р. Македонија -ЕУ Фондови	Немање прецизни контакт информации за претприемачите и претприемничките компании од регионот	Јануари 2016 - Декември 2020
3.3.	Стратегија за развој на претприемништвото во Источниот плански регион	Утврдување на насоките за поддршка на Претприемништвото во ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС / - Бизнис сектор од ИПР - Организации за поддршка на бизнис секторот	Изработен и издаден стратешки документ: „Стратегија за развој на претприемништвото во Источен плански регион “	300.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М. - ИПА Програма - Интернационални донаторски организации во Р.М. - Министерство за економија	Недоволна заинтересираност на единиците на локална самоуправа од ИПР за развојот на претприемништво-то	Јануари 2016 - Декември 2020

3.4.	Промотивна кампања за промоција на претприемништвото и малиот бизнис во регионот	Зголемување на свесноста кај младите лица, потенцијални претприемачи за важноста на претприемништвото и малиот бизнис	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС - АППРМ / - Бизнис сектор од ИПР - Средни и основни училишта во ИПР	Спроведена промотивна кампања со: изработка и дистрибуција на флаери, брошури, организирање претприемачки настани и сл.	220.000	- АППРМ - Интернационални донаторски организации во Р. Македонија - ЕУ Фондови	Користење на неадекватни канали за проследување на информациите од кампањата до таргетираните лица	Јануари 2016 - Декември 2020
3.5.	Организирање на Натпревар по Претприемништво помеѓу средните училишта во Источен плански регион	Подигање на Претприемничкиот дух кај средношколците и зголемување на бројот на новосоздадени Претприемачки МСП во ИПР во годините кои следуваат	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - Средни училишта во ИПР - Ученици во средните училишта во ИПР	- Организиран еден натпревар по Претприемништво - Вклучени најмалку 10 училишта - Добиени најмалку 15 Бизнис планови	550.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М. - Интернационални донаторски организации во Р. М.	Ограничени просторни и финансиски ресурси	Јануари 2016 - Декември 2020
3.6.	Организирање натпревар „Биди претприемач - започни свој бизнис“	Подигање на Претприемничкиот дух кај младите лица до 35 години од ИПР и зголемување на бројот на Претприемачки МСП во ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Приватни провајдери на тренинзи и обуки / - Млади невработени лица од ИПР - Претприемачки компании од регионот	- Организиран Тренинг по Претприемништво и изработка на Бизнис план во 3 општини - Најмалку 60 учесници - Изработени најмалку 10 Бизнис планови - Основани најмалку 3 нови Претприемачки бизниси	620.000	- Интернационални донаторски организации во Р. Македонија	Воздржаност на жителите на ИПР во поглед на започнувањето сопствени бизнис	Јануари 2016 - Декември 2020
3.7.	Организирање на настан „Претприемач на годината во Источен плански регион“	Давање признание на најуспешните претприемачи во ИПР и стимулирање на менаџерите на МСП да работат претприемачки	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - АППРМ / - Организации за поддршка на бизнис секторот - Претприемачки компании од регионот	Организиран настан „Претприемач на годината во Источен плански регион“	290.000	- АППРМ - Интернационални донаторски организации во Р. Македонија	Голем број на пријавени непретприемачки компании	Јануари 2016 - Декември 2020

3.8.	Развој на Социјално Претприемништво во Источен плански регион	Подигање на свесноста за значењето на Социјалното претприемништво помеѓу МСП и потенцијални идни претприемачи	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Приватни провајдери на тренинзи и обуки / - Бизнис сектор од ИПР - Заинтересирани жители на ИПР	- Имплементирана промотивна кампања за Социјално претприемништво - Тренинг за Социјално претприемништво наменет за МСП	120.000	- Интернационални донаторски организации во Р. Македонија - ЕУ Фондови	Погрешно сфаќање на концептот за Социјално претприемништво	Јануари 2016 - Декември 2020
3.9.	Активности во рамки на Европска недела на МСП 2015 во Источен плански регион	Придвижување на претприемничкиот дух во ИПР Стимулирање на сопствениците на МСП од ИПР да размислуваат и работат претприемачки	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Организации за поддршка на бизнис секторот / - Бизнис сектор од ИПР	Организирани 5 настани во рамки на Европска недела на МСП во Источен плански регион	150.000	- Интернационални донаторски организации во Р. Македонија	Недоволна поддршка од релевантни институции за организација на настани од Европска недела на МСП	Јануари 2016 - Декември 2020
3.10	Активности во рамки на Глобалната недела на претприемништво	Придвижување на претприемничкиот дух во Источниот плански регион Стимулирање на сопствениците на МСП од ИПР да размислуваат и работат претприемачки	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Организации за поддршка на бизнис секторот / - Бизнис сектор од ИПР	Организиран настан во рамки на Глобалната недела на претприемништво во Источен плански регион	61.500	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	Недоволна поддршка од релевантни институции за организација на активности од Глобална недела на претприемништво	Август - Ноември 2015
3.11	Школа за млади претприемачи	Придвижување на претприемничкиот дух помеѓу младите лица во Источниот плански регион	- Центар за развој на Источен плански регион - Регионален бизнис центар на ИПР - Приватни провајдери на тренинзи и обуки / - Млади жители на ИПР	- Организирани 2 кампа за претприемачи во ИПР - Најмногу 40 учесници на двата кампа	500.000	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП) - Интернационални донаторски организации во Р. Македонија	Ограничено време за имплементација поради учебната година	Септември - Декември 2015

Приоритетна мерка: 4. Поддршка на занаетчиството и традиционалното производство во Источен плански регион							
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
4.1.	Основање на Занаетчиски претприемачки центар	Придвижување на претприемничкиот дух кај занаетчиите со цел увидување на можностите за раст на занаетите преку проширување на продажбата	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - Занаетчии од ИПР	- Отворање на Занаетчиски центар во ИПР - Обезбедени услуги за најмалку 30 занаетчии согласно нивните потреби	1.800.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М. - ИПА Програма - Интернационални донорски организации во Р. М.	Непостоење на соодветен простор во општинска сопственост кој би можел да се искористи за таа намена	Јануари 2016 - Декември 2020
4.2.	Создавање на онлајн портал за традиционални производи произведени во ИПР	Раст на обемот на продажба на традиционалните производители преку зголемена свесност за значењето на маркетингот, промоцијата и онлајн продажбата	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС / - Занаетчии од ИПР	- Одржан тренинг за маркетинг, промоција и брендирање на најмалку 20 учесници - Поставен портал за онлајн продажба на традиционални производи - Поставен асортиман на производи најмалку 10 производители	320.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М. - ИПА Програма - Интернационални донаторски организации во Р. Македонија - ЕУ Фондови	Недоволна свесност на занаетчиите за важноста на промоцијата на нивните производи	Јануари 2016 - Декември 2020
4.3.	Поддршка на автентични занаети, Занаетчиско производство и занаетчиски услуги преку субвенционирање	Субвенционирање на занаетчии и вршители на занаетчиска дејност преку кофинансирање на набавки на опрема и алати	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - Занаетчии од ИПР	- Најмалку 2 субвенционирани занаетчии	200.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М.	Неажурност на занаетчиите	Јануари 2016 - Декември 2020
4.4.	Студија за традиционални занаети во Источниот плански регион	Утврдување на реалната состојба со традиционални занаети во ИПР и проценка на потенцијалите	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - Занаетчии од ИПР	- Издавање на Студија за традиционални занаети во Источниот плански регион	300.000	- ИПА Програма -Интернационални донорски организации во Р. Македонија - ЕУ Фондови	Воздржаност во споделувањето информации за состојбата со традиционалните занаети во регионот	Јануари 2016 - Декември 2020

Приоритетна мерка: 5. Унапредување на капацитетите на малите и средните претпријатија од Источен плански регион								
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
5.1.	Истражување за потребите на компаниите од Источниот плански регион од поедини стручни профили	Утврдување на потребите во регионот за различните стручни профили на работници	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Компании за истражување на јавното мислење / - Бизнис сектор од ИПР	Спроведено истражување на репрезентативен примерок и направена Анализа на потребите од различни стручни профили работници	300.000	- Интернационални донаторски организации во Р. Македонија - ЕУ Фондови	Незаинтересира-ност на приватниот сектор од регионот за детерминирање на реалните потреби на пазарот на труд во регионот	Јануари 2016 - Декември 2020
5.2.	Унапредување на продуктивноста на работната сила	Зголемување на капацитетите на човечките ресурси во МСП од ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР -МСП од ИПР - АВРМ - Министерство за образование на Р. М. / - Бизнис сектор од ИПР - Вработени лица во компаниите од регионот	Формирање Фонд за развој на вештини на работници преку кој би се обезбедувале грантови за обука на вработени во МСП од ИПР	60.000	- ИПА Програма - АВРМ - ЕУ Фондови - Европската банка за обнова и развој	Незаинтересиранос т на вработените во поглед на унапредување на нивната продуктивност	Јануари 2016 - Декември 2020
5.3.	Стимулирање на менторство за дефицитарни струки	Креирање на квалификувана работна сила во ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - Бизнис сектор од ИПР	- Креирана база на ментори од специфични дејности - Најмалку 20 млади лица со ментори за дефицитарни струки	120.000	- МСП од ИПР - АВРМ	Неподготвеност на вработените во компаниите да менторираат млади лица во дефицитарните струки	Јануари 2016 - Декември 2020
5.4.	Стимулирање кон Енергетска ефикасност и користење на природни ресурси	Поттикнување на МСП од ИПР за рационално користење на природните ресурси	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Агенција за енергетика на Р. Македонија / - Бизнис сектор од ИПР	- Имплементирана работилница за Енергетска ефикасност и користење на природни ресурси - Најмалку 15 МСП од ИПР присутни на работилницата	45.000	- Агенција за енергетика на Р. Македонија -Интернационални донаторски организации во Р. М. - Европската банка за обнова и развој	Недостиг на финансии кај компаниите од регионот за примена на енергетска ефикасност и користење на природни ресурси	Јануари 2016 - Декември 2020

5.5.	Стимулирање на примена на Меѓународните стандарди за квалитет во компаниите од Источен плански регион	Зголемена примена на Меѓународни стандарди за квалитет во МСП од ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Консултантски компании за примена на меѓународни стандарди / - Бизнис сектор од ИПР	- Имплементирани тренинзи за 1. ISO стандарди 2. HACCP 3. ХАЛАЛ систем - Најмалку 15 претставници од МСП присутни на секој од тренинзите	135.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М. - Интернационални донорски организации во Р. М. - Европската банка за обнова и развој	Недостиг на финансии кај компаниите од регионот за примена на Меѓународни стандарди во работењето	Јануари 2016 - Декември 2020
5.6.	Зголемен пристап до повисоки форми на финансирање на развојот на компаниите од Источен плански регион	Оспособување на менаџерски структури и работни тимови на МСП за пристап до повисоки форми на финансирање на развојот на претпријатијата	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Приватни провајдери на тренинзи и обуки / - Бизнис сектор од ИПР	Организирани 3 обуки на тема „Пристап до повисоки форми на финансирање на развојот на МСП од ИПР“	120.000	- Интернационални донаторски организации во Р. Македонија - ЕУ Фондови - Европската банка за обнова и развој	Неисполнување на условите од страна на МСП од регионот за пристап до повисоки форми на финансирање	Јануари 2016 - Декември 2020
5.7.	Информативни настани за мали и средни претпријатија	Унапредување на капацитетите на МСП од ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / МСП од ИПР	3 инфо настани - 30 до 35 учесници по настан	90.000	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	Презаситеност на претставниците на МСП од ИПР од обуки	Октомври - Декември 2015

Приоритетна мерка: 6. Поддршка на иновации во Источен плански регион								
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
6.1.	Изработка на Стратегија за Иновациска активност во Источен плански регион	Утврдување на насоките за развој на иновативноста во МСП од ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС од ИПР / - Иновативни компании од регионот - Организации за поддршка на бизнис сектор	Изработен и издаден стратешки документ: „Стратегија за иновациска активност во Источен плански регион“	300.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво на Влада на Р. М. - ИПА Програма -ЕУ Фондови	Недоволна заинтересираност на единиците на локална самоуправа од ИПР за развој на инова-циска активност кај компаниите од регионот	Јануари 2016 - Декември 2020
6.2.	Поддршка на Иновации и иновациска активност во Источниот плански регион	Нудење погодности за сопственици на МСП кои вложуваат во висока технологија и креативната индустрија	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС / - Иновативни компании од регионот	Изработена Програма за поддршка на Иновации и иновациска активност во Источниот плански регион	120.000	- Програма за конкурентност, иновации и претприемништво - Интернационални донаторски организации во Р. М. - ЕУ Фондови	Избор на неадекватни канали за проследување на информациите од кампањата до приватниот сектор	Јануари 2016 - Декември 2020
6.3.	Организирање Б2Б средби помеѓу иновативни компании од Источниот плански регион и иновативни компании од Балканот и земјите од ЕУ	Поврзување на иновациски МСП од ИПР со иновациски компании од Балканот и ЕУ со цел започнување деловна соработка	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Стопанска комора на Р. Македонија / - Иновативни компании од регионот, Балканот и ЕУ	Организирана Б2Б средба помеѓу иновативни МСП од ИПР и иновативни компании од Балканот и земјите од ЕУ	120.000	- Интернационални донорски организации во Р. М. - Стопанска комора на Р. Македонија - ЕУ Фондови	Мал број на заинтересирани и присутни компании на Б2Б средбата	Јануари 2016 - Декември 2020
6.4.	Мини саем на иновации	Да се прикажат изумите на регионалните иноватори	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ФИТР / - Иновативни компании од регионот - Иноватори од ИПР	- Организиран Саем на Иновации - Најмалку 15 иновативни производи - Презентација на иновациите во сите 11 општини	315.000	-Интернационални донаторски организации во Р. М. - Програма за конкурентност, иновации и претприемништво - ФИТР	Голем број на пријавени лица и компании со неиновативни изуми	Јануари 2016 - Декември 2020

АКЦИСКИ ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА НА БИЗНИС СЕКТОРОТ ВО ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН (2015 - 2016)

Акциският план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015 - 2016) вклучува активности кои Центарот за развој на Источен плански регион и Бизнис центарот при ЦРИПР ќе ги имплементираат во наведениот период, земајќи ги во предвид расположливите ресурси, финансиски средства, како и актуелната состојба во Источниот плански регион.
Акциският план содржи 7 активности во рамките на следните приоритетни мерки:

Приоритетна Мерка 1	**Поврзување на малите и средните претпријатија од Источен плански регион - стратешки партнерства**
Приоритетна Мерка 2	**Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион**
Приоритетна Мерка 3	**Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион**
Приоритетна Мерка 5	**Унапредување на капацитетите на малите и средните претпријатија од Источен плански регион**

Детален преглед на Акциският план за спроведување на Програмата за развој и поддршка на бизнис секторот во Источен плански регион (2015-2016) со опис на предлог активностите, временска рамка за нивно имплементирање, чинители, буџет и извори на финансирање е даден во табеларниот преглед:

Приоритетна Мерка: 1. Поврзување на малите и средните претпријатија од Источен плански регион								
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
1.6.	Создавање на Кластер за Креативна индустрија	Здружување на претставници од креативните индустрии во регионот	- ЦРИПР - Регионален бизнис Центар на ИПР Партнери од Р. Бугарија / - Претставници на компании од Креативната индустрија од Р. Македонија и Р. Бугарија	- Регистриран Кластер за Креативна индустрија - Изготвена петгодишна Програма и Акциски план	190.000	- ИПА Програма за прекугранична соработка со Р. Бугарија - Општина Штип - ЦРИПР	Ограничени финансиски ресурси	Јули - Декември 2015
Приоритетна мерка: 2. Унапредување на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион								
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
2.1.	Анализа на деловното опкружување и бизнис климата во Источен плански регион	Утврдување на реалната состојба во ИПР во поглед на деловното опкружување	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - ЕЛС - Компании за истражување на јавното мислење / - Бизнис сектор од ИПР	Изработен и издаден стратешки документ: „Анализа на деловно опкружување во ИПР“	180.000	- Донаторски организации во Р. Македонија - ЦРИПР - Општини од ИПР	Воздржаност во поглед на споделените информации за деловната клима во регионот	Јануари - Декември 2016
2.4.	Подобрување на поддршката при воспоставување деловна инфраструктура	Зголемување на капацитетите на вработените во локалните самоуправи во поглед на градежниот менаџмент	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - ЕЛС	- Еднодневна обука за градежен менаџмент	50.000	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	Незаинтересираност на вработените во локалните самоуправи за ваков вид обука	Септември - Декември 2015
2.5.	Промотивни активности за унапредување на деловното опкружување на Источен плански регион	Зголемување на свесноста на бизнис секторот за ЦРИПР и услугите кои истиот ги нуди за приватниот сектор	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / - МСП од ИПР	- Социјални медиуми - ПР настани - Промотивни материјали (флаери, папки, пенкала)	212.000	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	Недостиг на финансиски ресурси за континуирана промоција	Септември - Декември 2015

Приоритетна мерка: 3. Поддршка на Претприемништвото во Источен плански регион								
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
3.10	Активности во рамки на Глобалната недела на претприемништво	Придвижување на претприемничкиот дух во ИПР Стимулирање на сопствениците на МСП од ИПР да размислуваат и работат претприемачки	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Организации за поддршка на бизнис секторот / - Бизнис сектор од ИПР	Организиран настан во рамки на Глобалната недела на претприемништво во Источен плански регион	61.500	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	Недоволна поддршка од релевантни институции за организација на активности од Глобалната недела на претприемништво	Август - Ноември 2015
3.11	Школа за млади претприемачи	Придвижување на претприемничкиот дух меѓу младите лица во ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР - Приватни провајдери на тренинзи и обуки / - Млади жители на ИПР	- Организирани 2 кампа за претприемачи во ИПР - Најмногу 40 учесници на двата кампа	500.000	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП) - Интернационални донаторски организации во Р. М.	Ограничено време за имплементација поради учебната година	Септември - Декември 2015
Приоритетна мерка: 5. Унапредување на капацитетите на малите и средните претпријатија од Источен плански регион								
	Активност	**Цел**	**Носители на активности / Учесници**	**Индикатори**	**Проценет буџет (во денари)**	**Извори на финансирање**	**Потенцијални ризици**	**Временска рамка**
5.7.	Информативни настани за МСП	Унапредување на капацитетите на МСП од ИПР	- ЦРИПР - Регионален бизнис центар на ИПР / МСП од ИПР	3 инфо настани - 30 до 35 учесници по настан	90.000	- Програма за развој на Обединетите Нации во Р. Македонија (УНДП)	Презаситеност на претставниците на МСП од ИПР од обуки	Октомври - Декември 2015